Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ-ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Δ.Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΡΟΝΟΣ Ε'. | ΑΘΗΝΑ, Κυριακη 7 του Ὀκτώβρη 1907 | ΓΡΑΦΕΙΑ: Δρομος Οἰκονομου αριθ. 4 | ΑΡΙΘ. 264

Μὴ ζητᾶς στὰ λατινικὰ πῶς θὰ μιλήσεις καλὰ γερμανικά. Ρώτα τὴ μάννα στὸ σπίτι, τὰ παιδιὰ στοὺς δρόμους, τὸν ἁπλοϊκὸ ἄθρωπο στὸ παζάρι. Κοίταζέ τους στὸ στόμα πῶς μιλοῦν κ' ἔτσι γράφε.

ΛΟΥΘΗΡΟΣ

Ὁ καλὸς γραφιᾶς λέει καινούρια πράματα μὲ συνηθισμένες λέξες.

SCHOPENHAUER

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΨΥΧΑΡΗΣ. Ἡ Ἄρρωστη Δούλα (συνέχεια).
ΦΩΤΗΣ ΚΟΥΤΑΛΙΑΝΟΣ. Γράμματα ἀπὸ τὴν Κουταλη.
ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ. Ἕνας πρόλογος.
ΓΙΑΓΚΟΣ ΧΑΤΖΗΣ. Ἡ Ρωμιοσύνη.
Ο ΚΡΙΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΝΟΥΜΑ. Θεατρικά. — Τἀγγόνια τοῦ Δὸν Ζουάν.
Β. ΘΕΟΦΑΝΙΔΗΣ. Θεὸς καὶ Γράμματα.
ΠΟΙΗΜΑΤΑ. Αἰμυλία Κούρτελη, Λέαντρος Παλαμᾶς, Γιάννης Περγιαλίτης, Σπ. Περούλης.
ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ — Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ — ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΟΥΤΑΛΗ

Ἀγαπητέ μου Ταγκόπουλε,

Θὰ πρόσεξες πιστέβω τί κατόρθωσα μὲ τὸ περασμένο μου γράμα (*). Γιὰ πρώτη φορὰ ἐπιστήμες ἔτσι διαφορετικὲς τὴ μιὰ ἀπὸ τὴν ἄλλη, σοῦ τὶς παρουσιάζω ζεβγαρωμένες, τὴν ἀστρολογία μὲ τὴ φθογγολογία, τὴ φθογγολογία μὲ τὴ ζωολογία. Καὶ εἶδες πόσο γόνιμα βγήκανε τὰ ζεβγάρια.

Ἐμεῖς ἐδὼ στὰ χωριὰ τὸν περισότερο καιρὸ τὸν περνοῦμε μὲ τὴ φύση· τοῦ πετεινοῦ τὸ λάλημα μᾶς ξυπνᾶ πρὶν ἀκόμα γύρουν τἄστρα, κ' ἡ πρώτη μας ἔγνια εἶναι τὰ ζῶα μας τἀγαπημένα. Τὸ μεγάλο Πάνα τονὲ νιώθουμε νὰ ζεῖ γύρω μας. Κ' ἡ φιλοσοφία μας ἔτσι χυτὴ στὴν ἀνοιχτοχωριά, πανζωϊστική, πανθεϊστική.

Τὶς προάλλες εἶχα νἀνταμώσω κάπιονα σ' ἕνα μακρινὸ χωριό. Ἄργησα νὰ ξεκινήσω καὶ βραδιάστηκα μπρὸς στὸ δάσος. Ἡ νύχτα πλάκωνε, ὁ καιρὸς εἶτανε συλλογισμένος, τὸ γαϊδουράκι μου σταμάτησε στοχαστικὰ μπρὸς σ' ἕνα ρυάκι καὶ δὲν ἐννοοῦσε νὰ τὸ περάσει· κ' ἐγὼ ἀκινητοῦσα μαγνητισμένος ἀπὸ τὶς ἀναθυμιές, ποὺ ἀδηλοπνοοῦσε τὸ βαθιοστόχαστο κρανίο τοῦ ὑποταχτικοῦ μου. Τέλος μετὰ ὥρα, πόση, δὲν τὸ ξέρω, βρέθηκε πὼς εἴχαμε στρέψει καὶ πηγαίναμε πίσω κατὰ τὸ σπίτι. Σὲ λίγο μπαίνουμε στὴν τοιχογυρισμένη ἀβλή, βρῆκε ὁ γαϊδαρός μου τὴν ἡσυχία του στὸ ἀχουράκι του, κ' ἐγὼ ἀνέβηκα στὸ γραφεῖο μου νὰ ἑτοιμάσω ἕνα τσάϊ. Τὸ ξέρεις, σοῦ τὸ εἶπα σ' ἕνα ἄλλο μου γράμμα, πόσο ἀγαπῶ τὸ τσάϊ. Δὲν εἶχα ἀκόμα καλοπιεῖ τὸ πρῶτο ποτῆρι κ' ἡ ἐνέργεια τοῦ θεϊκοῦ ἀφτοῦ ποτοῦ ἄρχισε. Θὰ τὸ διεῖς δὰ σὲ λίγο καὶ περιττὰ τὰ ἐγκώμια.

Ὁ νοῦς μου ἄρχισε ν' ἀνοδέβει. Τὴν ἡμέρα μου ἐκείνη, τὴν ἔβλεπα σ' ἕνα ὅραμα. Τὸ δάσος στὸ σουρούπωμα, τὸ ρυάκι τὸ θολό, τὸ γάδαρο βυθισμένο σ' ἀφαιρεμένες ἰδέες περὶ τρεχάμενα νερὰ κ' ἐμπόδια ἀνυπερπήδηχτα, κ' ἐμένα τὸν ἴδιο στὴ ράχη του νὰ χωνέβω τὰ ὑδροστατικὰ κι ἀνυπερβατικὰ του φιλοσοφήματα. Καὶ γέλασα μόνος μου. Πόσα καὶ μεγάλα δὲν ἀποφασίζουμε κατὰ τὴ σκέψη καὶ κρίση τοῦ γαϊδάρου μας! Γιατὶ ὅλοι μας, μὴ σὲ μέλει, κ' ἔχουμε τὸ γάδαρό μας.

Μοῦ σερβίρισαν ἕνα δέφτερο ποτῆρι τσάϊ κ' ἔπιασα νὰ διαβάσω τῆς «Νέας Ἡμέρας» τὰ τελεφταῖα φύλλα. Πῆρε ἀμέσως τὸ μάτι μου τὰ ἄρθρα γιὰ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα κι ἄρχισα νὰ τὰ διαβάζω μὲ μεγάλη προσοχή. Μὰ ἡ συνειδητὴ ἀφτὴ ἐργασία δὲ στάθηκε ἀρκετὴ νὰ σταματήσει τὴ ροὴ τῆς ἄλλης, ποὺ μὲ τὸ πρῶτο τσάϊ εἶχε πιὰ ἀρχίσει θαμποσύνειδα νὰ ὁραματίζει στὰ ἀπόβαθα τῆς ψυχῆς. Ἐκεῖ ἰδέες, παλιὲς μισοσβυσμένες εἰκόνες, ζωηραίνουνε πάλε σ' ὁράματα, κι ὁράματα ζωερὰ φέβγουνε ἀφίνοντας πίσω τους ἰδέες, σὰν ἀτμίδες ἀπὸ φωτοσυρμὲς μακρινοάχτιδες.

Θάχεις πιστέβω παρατηρήσει τί δύναμη ἔχει ἡ δράση ἀφτὴ τῆς ψυχῆς, ἡ ἀποσύνειδη· θὰ στέρεβε ὁ νοῦς, ἂν ἤθελε σταματήσει ἡ ἀνάβρα ἀφτή. Ἔζησες πέρασες πιὰ τὸ μισὸν αἰώνα καὶ σὲ μιὰ στιγμὴ ξαναζεῖς τὰ παιδακήσια σου χρόνια. Παρατηρήματα γεναμένα τότες ἀπαρατήρητά σου, τὰ βλέπεις τώρα ξανὰ σὲ ὁράματα ζωερά. Ζοῦσες δίχως νὰ τὴν προσέχεις, δίχως νὰ τὴ συλογιέσαι τὴ ζωή, καὶ ὅμως τὴ γνώριζες, τὴ μάθαινες, τὴ σπούδαζες. Ὁ κόσμος ἔκρουε στὰ αἰσθητήρια, τοῦ ἄνοιγες, ταμιέβες, πλούτιζες κ' ἑτοίμαζες δημιουργία κατοπινὴ γιὰ τὴ ζωὴ τὴν καθεμερνή, τὴν τέχνη, τὴν ἐπιστήμη, τὰ γράμματα, τὴ φιλοσοφία.

Μεγάλοι μουσικοὶ μᾶς λένε γιὰ τὶς μελωδίες ποὺ τοὺς ἔρχονται ἀπὸ ποῦ; δὲν τὸ ξέρανε. Μεσα τους, φκιασμένες ἀπὸ μόνες τους, περιμέναμε νὰ χαραχτοῦνε στὸ χαρτί.

Ἔτσι καὶ στὴν τέχνη τοῦ λόγου. Ὁ Γκαῖτε λίγες μέρες πρὶν πεθάνει, 83 χρονῶ τότες, διηγιέται σ' ἕνα ὡραῖο του γράμμα, τὸ πῶς ἔγινε μέσα του ἡ σύλληψη τοῦ Faust. Νέος νέος ἀκόμα εἶδε μονομιᾶς τὸ δράμα ἀλάκαιρο νὰ ξετυλίγεται μέσα του σὰν ὅραμα. Στἀχνάρια ἀφτὰ ἀπάνω δούλεβε ἀσκούν ταφτε γιὰ χρόνια. Σκούνταβε μόνο ἐκεῖ ποὺ θεληματικὰ ζητοῦσε ὅ,τι ἰδιόρμητα δεν ἐρχότανε πέρα ἀπὸ τἀποσύνειδα.

Μὰ καὶ στὰ ἔργα τῆς ἐπιστήμης καὶ στοῦ φιλόσοφου τὴ σκέψη πολύτιμη ἡ συνεργία ἀφτὴ ἡ ἀποσύνειδη. Πιός θὰ τόλεγε, πὼς ὁ John Stuart Mill σύνθεσε τὸ σύστημα τῆς Λογικῆς του τὶς ὧρες ποὺ πήγαινε ἀπὸ τὸ σπίτι στὸ γραφεῖο; τί ἔκανε ὁ ἴδιος συνειδητὰ καὶ τί γινότανε ὑποσύνειδα; Τὸ δρόμο του ἔβρισκε στὴν πολυκοσμία τῆς Λόντρας μέσα, ἢ τοὺς συλλογισμοὺς καὶ τὶς ἐπαγωγές του ἀριμάθιαζε;

Καὶ ἄλλοι πόσοι πόσα μᾶς λένε.

Καλότυχος ὅπιος τὰ πυρρόκνια τῆς συνείδησης δὲν τὰ διώχνει, δὲν τὰ σκορπᾶ, τὰ μαζέβει τὰ ψάρια ποὺ ἀνεβαίνουν ἀπὸ τῆς ψυχῆς τὰ βαθιὰ νερά.

Κι ὅλη ἐτούτη ἡ πολυλογία, θὰ μοῦ πεῖς, τί θέλει ἐδῶ; Χρειαζούμενη καὶ στὸν τόπο της· περίμενε.

Διάβαζα λοιπὸν τἄρθρα τῆς «Ν. Ἡμέρας». Τελειώνοντας τὸ ἕνα ἀπ' ἀφτὰ (ἄρθρο τῆς 9/22 Ἰουνίου 1907 — Ἡ συνέπεια) μᾶς ἔλεγε ἡ «Ν. Ἡμέρα» «*ἢ πρέπει λοιπὸν νὰ σερνόμαστε ἀπ' τὴ μύτη* καὶ νὰ γράφουμε *τῶ σκεσῶ τῶ δυναμῶ ἢ νὰ συρόμεθα ἀπὸ τῆς ρινὸς καὶ νὰ γράφωμεν τῶν σχέσεων τῶν δυνάμεων*». Ἡ «Ν. Ἡμέρα» προτιμᾶ τὸ δεύτερον.

Τὸ *προτιμᾶ* ἀφτὸ δὲν ξέρω πὼς μοῦ φάνηκε σὰ νὰ μᾶς τὄριχνε ἀπὸ ψηλὰ καὶ μὲ καταφρόνια ἡ «Ν. Ἡμέρα». Καὶ νὰ μόλις ἀφίνω τὸ φύλλο ἀπὸ τὰ χέρια, νὰ μπροστά μου ζωερὰ ζωερὰ ὁ συντάχτης καβάλλα στὸ γαϊδουράκι του· καὶ τὸ γαϊδουράκι του πεσμένο σὲ βαθιὰ σκέψη μπρὸς στὸ ρυακι τῶ *σκεσῶ τῶ δυναμῶ*. Καὶ σὲ λίγο νὰ ὁ καβαλλάρης *συρόμενος ἀπὸ τῆς ρινὸς* ἔστρεφε στὰ παλιὰ του λημέρια, χαρούμενος μὲ τὰ ἀνυπερπήδηχτα ἐμπόδια, καὶ τ' ἀνυπέρβατα ἐπιχειρήματα. Καὶ βλέποντάς τον ἐννοιωσα, παθὸς ἐγώ, μεγάλη συμπονιά, κ' ἔτρεξα νὰ τονὲ σταματήσω, καὶ τονὲ βοήθησα νὰ πεζέψει, κ' ἔστειλα τὸ γαϊδουράκι του νὰ συντροφέψει τὸ δικό μου, καὶ τὸν πῆρα νὰ τὸν καλοσκαμνίσω, καὶ νὰ τοῦ σερβίρω ἕνα τσάϊ, ἀπὸ κεῖνο ποὺ ἔπινα ὁ ἴδιος. Κρυφὴ ἐλπίδα στὴ θαματουργή του δύναμη.

Ἀφτὸ λοιπὸν εἶταν ὅλο; Ἡ «Ν. Ἡμέρα» ξεκίνησε γιὰ τὴν ἀλήθεια καὶ τὴ σταμάτησε ἀφτὸ τὸ θολονέρι *τῶ σκεσῶ τῶ δυναμῶ*; Ὡς τόσο πάντα ἀφτὲς οἱ μεγάλες *Δυνάμες* θὰ μᾶς κόφτουν τὴν ὁρμὴ στὸ κάθε τίς; καὶ θὰ μᾶς σέρνουνε ἀπὸ τὴ μύτη!! Πάντα οἱ Δυνάμες πρόφαση καὶ ποτὲ ἡ Ἀδυναμία μας αἰτία!

Ἡ Ν. Ἡμέρα» τὸ βλέπουμε ξεκίνησε γιὰ τὴν ἀλήθεια. Θαρετὰ λέει στὸν καθένα τὴ γνώμη της· δὲ φοβᾶται νὰ δυσαρεστήσει ἀκόμα καὶ τοὺς δικούς της. Ἀρετὴ σπάνια στὸν τωρινὸ καιρό, στὸν τόπο μας, καὶ μάλιστα στὸν Τύπο μας.

Ἡ «Ν. Ἡμέρα» σοφὰ καὶ στοχαστικὰ ἐξετάζει τὸ κάθε τι. Δέν περιορίζεται σὲ γενικότητες καὶ σὲ ἀοριστίες· μπαίνει στὰ καθέκαστα καὶ παντοῦ παντοῦ δείχνει δυσκολίες. Σὰν ἕνας φρόνιμος νοικοκύρης μᾶς λέει· Γιὰ ἰδέτε τί καλά, τί βολές, τί ἐ-

(*) Κοίταξε φύλλο 262.

φκολίες ἀφίνετε ; Διέτε τί δυσκολίες σᾶς περιμένουνε. Προσέξτε σὲ τί λαβύρινθο μπαίνετε... Ἐσεῖς ξέρετε—κάμετε ὅπως θέλετε· ἐγὼ δὲ θὰ σᾶς ἀκολουθήσω ποτέ.

Τὶς δυσκολίες ἀφτὲς τὶς ξέρουμε κ' ἐμεῖς. Τὶς ξέρουμε ἀπὸ τὴν πράξη καὶ ὄχι κατὰ θεωρία.

Ἄνθρωποι καταστημένοι, ὥριμοι, λέμε λοιπὸν τῆς «Ν. Ἡμέρας»· Τὴν παλιὰ τὴν τάξη δὲν τὴν θέμε πιά. Ἀφίνουμε, ἀπορίχνουμε μὲ καταφρόνια, ἐκεῖνο ποὺ τιμούσαμε ἄλλοτες, ἀφτὸ ποὺ τόσο τιμᾶτε ἀκόμα ἐσεῖς.

Θέλουμε μιὰ νέα τάξη. Μιὰ τάξη ποὺ θὰ δώσει στὰ παιδιά μας ἐκεῖνο ποὺ τοὺς χρειάζεται γιὰ νὰ προκόψουνε καὶ γλήγορα.

Χάνουμε τὴν ἡσυχία μας, τὶς βολές μας, ἀφίνουμε ἐκεῖνο ποὺ ὡς τώρα μᾶς τιμοῦσε, παίρνουμε ἐκεῖνο ποὺ μᾶς λογαριάζεται γιὰ ὄνειδος, ὅμως ἀφτὸ ποὺ θέλουμε θὰ τὸ κατορθώσουμε. Τὴν παλιὰ τὴν τάξη θὰ τὴν καταλύσουμε.

Λόγος ἀνώτατος μᾶς ὁδηγεῖ — ἀγάπη δε μᾶς ἀφίνει νὰ σταθοῦμε οὔτε στιγμή.

Λόγος ἀνώτατος καὶ τόσο ἁπλός. Μὰ ἴσα ἴσα τάπλὰ καὶ τὰ μεγάλα δὲν προσέχουνε οἱ ἄνθρωποι.

Τὰ εἴπαμε τόσες φορές· τὰ ξαναλέμε. Τὸ παιδὶ γιὰ νὰ περάσει ἀπὸ τὴν ἀγραματοσύνη του τὴν τωρινὴ στὰ γράματά του τὰ τωρινὰ καὶ τὰ μελλούμενα, ἀνάγκη νὰ περάσει μὲ τὴ γραματικὴ τῆς ἀγραματοσύνης τοῦ ἔθνους τοῦ τωρινοῦ.

Ἡ ψυχὴ ἀγραμάτιστη θησάβριζε, ἄμαθη δημιουργοῦσε τὸν κόσμο· τὸ θησαβρὸ ποὺ μάζεψε, τὴ δημιουργία ποὺ ἔκαμε θὰ ἔρτει τὸ σκολιὸ νὰ τὸν παρουσιάσει στὸ παιδὶ μὲ σεβασμό. Τὸ πυροφάνι τῆς συνείδησης θὰρχίσει νὰ φέγγει ἐκεῖνο ποὺ χρόνια ἔκανε ἡ ψυχὴ ἀσύνειδα.

Τὸ παιδὶ θὰ διεῖ πιοί εἶταν οἱ τρόποι, οἱ τύποι, οἱ ἰδέες ποὺ ἀνίδεα του κατ' ἀφτὲς ἀρχιτεχτονούσε ὁ νοῦς του.

Ἡ δράση ἐκείνη ἡ πρὶν ἀπὸ τὸ σκολιὸ ἔγινε. Δὲ ξεγίνεται πιά. Ὁ κόσμος τοῦ παιδιοῦ δημιουργήθηκε. Δὲ χαλνιέται. Ὅμως ἡ Ἑλληνικὴ κλασικοφανὴς ἐκπαίδευσις ἄλλα φρονεῖ. Μὲ τὴν καθαρέβουσα, μὲ τὸ βάναυσο τὸ χαμάλικο της δαβλό, ποὺ τονὲ χώνει στοῦ παιδιοῦ τὸ μυαλὸ χαλνᾶ, ξεκάνει ὅ,τι εἶχε γίνει ὡς τότες καὶ βάζει στὸν τόπο του—τί ; τ' ἄχερα τοῦ προγονισμοῦ.

Ἀπὸ δὲ καὶ μπρὸς πὰν ὅλα στραβά. Κ' ἡ «*Ἑλληνικὴ κλασικοφανὴς ἐκπαίδευσις*» δὲ νιώθει πὼς πρέπει ν' ἀλλάξει τὸ στραβό της τὸ κεφάλι, δὲ νιώθει πὼς ἀνάγκη νὰ συνταιριαχτεῖ ἀφτὴ μὲ τοὺς τύπους, μὲ τοὺς τρόπους τοὺς προσχολικοὺς, μὲ τὴν ἀρχιτεχτονικὴ τὴ νέα τοῦ φυσικοῦ, τοῦ γεροῦ, τοῦ νέου νοῦ.

Νὰ ἐτούτα δὰ τὰ τόσο ἁπλᾶ πράματα τὰ λέμε μὲ δυό λέξες — Γραματικὴ τῆς Ἀγραματοσύνης.— Καὶ λέμε πὼς δίχως ἀφτὴ ἀδύνατο νὰ καλλιεργηθεῖ τοῦ παιδιοῦ ὁ νοῦς, ἀδύνατο νὰ καλοροήσουνε στὸ ἔθνος γράματα ἐπιστήμη, φιλοσοφία, τέχνη. Καὶ λέμε πὼς ἡ «Ἑλληνικὴ ἐκπαίδευσις» ἀρχίζει ἀπὸ τὴν ἀλφαβήτα μὲ τὸ ψέμα καὶ πὼς μὲ τὸ ψέμα δὲν εἶναι τρόπος νἀνθρωπιστεῖ ὁ ἄνθρωπος.

Νὰ τὸ ζήτημα ποὺ τόσο πολύπλοκο τὸ βλέπει ἡ «Νέα Ἡμέρα». Ἔτσι ἁπλᾶ περιστατωμένο, γίνεται ζήτημα τοῦ νοῦ τῶν παιδιῶ μας ἀφοῦ ὁ δικός μας δὲν τὸ χωρεῖ.

Οἱ Ρωμάνοι λέγανε. Salus populi, suprema lex esto. Στὶς κρίσιμες δηλαδὴ στιγμὲς τοῦ κράτους στέλνανε νόμους καὶ προγόνους νὰ κουρέβουνται καὶ λέγανε «ἡ σωτηρία τοῦ ἔθνους ἂς εἶναι ὁ ἀνώτατος νόμος».

Κ' ἐμεῖς στὶς πιὸ κρίσιμες ὧρες ποὺ περνᾶ τὸ Γένος λέμε. Στὴν κατάρα ἡ Γραματικὴ τῶν προγόνων, οἱ συνέπειες κ' οἱ ἀσυνέπειες, τὰ καλαίσθητα καὶ τ' ἀκαλαίσθητα, στὸν κόρακα οἱ πρόγονοι κι οἱ νόμοι τους, στὸ διάβολο ἡ προγονολατρεία ποὺ φέρνει τὴν ἐπιγονοβλακία» !

Salus pueri suprema lex esto. Νά τὸ κήρυγμα τὸ δικό μας. Νόμος ἀνώτατος ἡ σωτηρία τοῦ παιδιοῦ.

Καὶ λοιπὸν τὸ ψέμα θὰ τὸ καταλύσουμε.

Τὰ ἐμπόδια τὰ ξέρουμε· εἶναι πολὺ περσότερα καὶ μεγαλείτερα ἀπ' ὅ,τι μᾶς τὸ δείχνει ἡ «Ν. Ἡμέρα». Μὰ ὅσα κι ὅπια δὲ θὰ μᾶς κόψουνε τὸ δρόμο.

Τὴ «Ν. Ἡμέραν» τὴν ἀνησυχοῦνε πολὺ κάτι ἀφαιρεμένα ἐμπόδια. Πῶς θὰ συνταιριαχτοῦνε δυὸ γραματικές ; Καὶ τρεῖς, ἂν τὸ καλοῦσε ἡ ἀνάγκη. Ἀπλούστατο. Θἀκολουθήσει καὶ στὴ Γραματικὴ ὅ,τι ἀκολουθεῖ κάθε φορά, ποὺ ἔρθει ἡ ὥρα ν' ἀναποδογυριστοῦνε καθεστῶτα, ὅσια.

Πολλοὶ χάνουνε τὸ εἶναι τους, ἄλλοι πὰν ἐξορία ἄλλοι μὲ τὸ καλὸ ἢ μὲ τὸ στανιὸ δουλέβουνε τὴ νέα τάξη. Ἔτσι καὶ μὲ τὶς λέξες. Ἕνα σωρὸ θέλουνε σκότωμα. Ἂν κ' εἶναι πεθαμένες τὰ φαντάσματά τους φέρνουνε ταραχή. Ἄλλες θὰ πὰ νὰ βροῦνε τοὺς προγόνους στὰ Ἠλύσια. Ὅσες ἀπὸ τὴν παλιὰ τάξη μείνουνε θὰ λάβουνε τὴ διαταγὴ ν' ἀφίσουνε τὰ παλιά τους ἰδιώματα. Ἀνάγκη πάσα νὰ κάνουνε ἀσυνέπια. Μερικὲς δὲ θὰ τὴν κατορθώσουνε τὴν ἀσυνέπια τους μὲ τόση συνέπια ὅση σωστὰ σωστὰ ἀπαιτεῖ ἡ νέα τάξη. Θὰ παραβλέψουμε καὶ θὰ μᾶς ὑπερετήσουνε κ' ἔτσι.

Νά τὸ ζήτημα τῆς Γραματικῆς καὶ τῆς φθογγολογίας. Ἀφτὰ τἀχνάρια. Κατ' ἀφτὰ θὰ κοπούνε ὅλα.

Ἡ νέα ζωὴ θὰ βολέψει μιὰ χαρὰ τῆς νέας ζωῆς τὶς ἀνάγκες. Κανένας φόβος μὴν ἡ ζωὴ κοντοσταθεῖ. Φόβος μονάχα μήπως τὸ «*Συντηρητικὸν Πνεῦμα*» ξαναπαρουσιαστεῖ πολὺ νωρίς. Ἡ ἀδράνεια τοῦ ἀνθρώπου εἶναι φοβερή. Καὶ λοιπὸν τὸ μεγάλο, τὸ σπουδαῖο μας ἔργο εἶναι τώρα ἡ καταστροφή. Μὰ καταστροφὴ δίχως ἔλεος. Αἰώνες καὶ αἰώνες κουμουλώσανε τὴν πλάνη στὸν τόπο μας καὶ στὸ νοῦ μας. Ξερίζωμα καὶ ξεθεμέλιωμα. Γιὰ τὸ μεγάλο αὐτὸ ἔργο δὲ χρειάζεται ἡ φρονιμάδα ποὺ βλέπει κατὰ τὰ περασμένα, χρειάζεται ἡ φαντασία ἡ νεανικὴ ποὺ βλέπει κατὰ τὰ μελλούμενα καὶ τὰ δημιουργεῖ.

Ἡ «Ν. Ἡμέρα» ρωτᾶ. Τί θὰ κάνουμε μὲ τὰ ἀφαιρεμένα ; Ἡ δημοτικὴ ρτωχὴ κι ἀνίκανη, ἴσα ἴσα στὰ μεγάλα καὶ στάψηλα ! Δὲν εἶναι ἔτσι ;

Ἡ καθαρέβουσα πλούσια ! Ἔχει ἀπὸ τὴν ἀρχαία, ποὺ δὲν εἶχε δὰ καὶ τόσα, κ' ἔχει ἀπὸ τὸν παγκόσμιο πολιτισμό, ποὺ ξεχείλισε. Ὁ παγκόσμιος πολιτισμὸς κλὰ θὰ κάνει νὰ ρίξει ἕνα σωρὸ ἀπ' τ' ἀφαιρεμένα του στὰ σκουπίδια.

Πολλὰ ἀπὸ τὰ τρανὰ ἀφαιρεμένα εἶναι ἄδειες λέξες. Ἄδειες μὰ γίνονται μποδίσματα στὸ νοῦ, ἐναντιώματα στὴ δράση. Τέτια ἔχει ἡ καθαρέβουσα ἕνα σωρό. Ἂς τὰ κρατᾶ. Γιὰ περιττὰ τόπο δὲν ἔχουμε.

Τ' ἀφαιρεμένα γίνουνται ἀπὸ δράσης αἰσθητῆς σημαδιακὲς λέξες. Πολὺ νόστιμο θάταν ἡ δημοτικὴ νὰ μὴν μπορεῖ νὰ κάνει, ἀφοῦ οἱ ἰδέες γίνουνται ὁλοένα ἀπὸ εἰκόνες αἰσθητές, κι ἀφοῦ οἱ λέξες ἀφαιρέματα εἶναι σχεδὸν ὅλες.

Καὶ λοιπὸν πρὶν ἀπὸ τ' ἀφαιρεμένα ποὺ θὰ πάρουμε, νὰ κοιτάξουμε τὰ συγκεκριμένα ποὺ ἔχουμε. Ἀφτὰ ν' ἀφίσουμε νὰ ζήσουνε λέφτερα. Τότε θὰ φανεῖ ὁ πλαστικὸς χυμὸς τῆς δημοτικῆς. Τὰ χρήσιμα θὰ δημιουργηθοῦνε. Ἐμεῖς ὡς τόσο ἂς καταστρέφουμε δίχως ἔλεος τὰ κούφια, τὰ ἄδεια, τὰ περιττά.

Καὶ τέτια κούφια, ἄδεια καὶ περιττὰ εἶναι τὰ

ΨΥΧΑΡΙΣ

Η ΑΡΡΩΣΤΗ ΔΟΥΛΑ

Δὲν ἔβαζε ἡ Κατινούλα τὴν ἀπάντηση τοῦ κ. Χουΐταρη κ' ἴσως νὰ μὴν ἀπάντησε διόλου. Μὰ τί λέγανε κ' οἱ ἄλλοι ; Δὲ φαντάζεται κανεὶς καλήτερους γιατροὺς καὶ μεγαλήτερη ἀκινησιά, στραβομάρα μεγαλήτερη. Δὲ φαντάζεται ἄρρωστο πιὸ ἀγαθὸ καὶ πιὸ φρόνιμο. Τοῦ κάκου ὡστόσο πολεμοῦσε νὰ τοὺς ὁδηγήσῃ. Δὲν τὴν πιστέβανε. Ποῦ νὰ τὴν ἀκούσουνε ; Ὁ κ. Χουΐταρης θὰ σώπασε, γιατὶ τοῦ φαινότανε παράξενο, ἀδύνατο, ἀντιεπιστημονικό, τὰ ῥάδια νὰ σοῦ χαλάσουνε τὴ χώνεψη, νὰ σοῦ πειράξουνε τἄντερά σου, νὰ σοῦ φέρουνε διάῤῥοια. Ὁρίστε! Δὲ γίνεται ποὺ δὲ γίνεται, ἀφοῦ δὲν ἔγινε ποτές.

Φώναζε ἡ Κατινούλα. Τίποτα. Μόλις, μιὰ σταλούλα, συχιζότανε ἴδιος ὁ κ. Σεβιλάς· τὸν ἀνησυχούσανε, λέει, ὄχι τόσο οἱ θερμοκρασίες, ποὺ στὴν κατάστασή της δὲν ἀποροῦσε μὲ δάφτες, παρὰ ἡ ἀκατανίκητη διάῤῥοια. Δὲ δοκιμάζανε ὅμως κανένα γιατρικὸ καινούριο νὰ τὴν κόψουνε. Πάντα τὸ λάουδανο καὶ τὄπιο ποὺ δὲ φελούσανε. Ἡ ἄρρωστη ἀδυνάτιζε καὶ πήγαινε. Ἀπὸ τὴ δεφτέρα, δεκαπέντε, μηνοῦσε τοῦ Ἀντρέα πὼς σηκώθηκε στὶς ἕντεκα κι ἄξαφνα νόμισε πὼς θὰ λιγοθυμήσῃ — ὅπως κόντεψε μιὰ μέρα νὰ τὸ πάθῃ καὶ στὸ νοσοκομεῖο τοῦ Παρισιοῦ. Δὲν ξανκπλάγιασε ἀμέσως, νὰ ξεκουραστῇ· «Νἀλλάξω, νὰ γδυθῶ, νἀνεβῶ πάλε στὸ κρεββάτι, ὄχι, ὄχι, δὲν μπορῶ καὶ παραιτιοῦμαι.» Τὸ κουράγιο της τὸ μοναδικό, ποὺ στάθηκε ὁ παντοτινός της βοηθός, τὸ κουράγιο ποὺ θὰ πῇ στὴν ἄρρωστο ὑγεία, σὰ νἀρχιζε τώρα νὰ τσακίζεται, κ' ἔβλεπες στὸ γράμμα της ἐκεῖνο τί ἀπελπιστικὰ πάλεβε ἡ θέλησή της, γιατὶ ὁ κ. Σεβιλὰς τῆς μιλοῦσε γιὰ δίαιτες ποὺ τὶς ἔννοιωθε γι' ἀνώφελες ἡ Κατινούλα, κ' ἔγραφε τοῦ Ἀντρέα λόγια λυπητερά· «Εἶπα τοῦ κ. Σεβιλᾶ πὼς γιὰ τὸν ἀφέντη, γιατρέ, ποὺ εἶναι τόσο καλός, γιὰ τἀφεντικά μου, ναί, θὰ προσπαθήσω νὰ κάμω κι ἀφτὸ ποὺ μοῦ λέτε, καὶ σᾶς βεβαιώνω πὼς φούσκωνε μέσα μου ἡ καρδιά μου, ἐνῶ τοῦ κουβέντιαζα. Δὲν πρέπει κιόλας μὲ τὶς δίαιτες, ἡ ἀνκιμία μου, ποὺ εἶναι κάμποση κ' ἔτσι, νὰ χεροτερέψῃ. Φοβοῦμαι πάντα νὰ σᾶς λυπήσω μὲ τὰ γράμματά μου, σὰ δὲν πηγαίνω καλά. Μὰ πρέπει ὅλοι μας νὰ κάνουμε κουράγιο, γιατὶ πρέπει πάντα ὁ ἄθρωπος νἀλληλοβοηθιέται· μοναχός του κανεὶς ποτέ του δὲν ἔχει μήτε τὴν ἱκανὴ τὴ δύναμη, καὶ μήτε τὸ χρειαζούμενο τὸ κουράγιο. Μὲ τὴν καρδιά μου, ὅλους σᾶς φιλῶ.»

Οἱ γιατροί, ὁ κ. Σεβιλάς, ὁ κ. Κούρης, καὶ περισσότερο ἀπ' ὅλους ὁ κ. Χουΐταρης, εἴχανε τὴν πεποίθηση πὼς τὸ κάτω κάτω τέτοια διάῤῥοια μὲ γιατρικὰ δὲ γιατρέβεται, πὼς δὲν εἶναι ἁπλὴ ἀντεριά, πὼς ἔρχεται ἀπὸ τὸ στομάχι, ποὺ εἶναι καὶ τοῦτο μολεμένο μαζὶ μὲ τἄντερα, τὸ συκώτι καὶ τἀποδέλοιπα, ὅπως ξέθαῤῥα τὸ ξηγοῦσε ὁ Σεβιλὰς τῆς Κατινούλας τῆς ἴδιας καὶ τὄγραφε ἀφτὴ στὸν ἀφέντη. Δὲν τῆς ξανοίγανε ὅμως τὴν ἀληθινή τους τὴ γνώμη, πὼς ἔπασκε δηλαδὴ ἀπὸ ἀντεροῤῥύμωση. Καὶ τόντις ἔτσι τελειώνουνε πολλοὶ φυματιασμένοι. Φέβγει, φέβγει ἀπὸ τὰ σπλάχνα μας ἡ ζωή, τὸ ποτάμι τοῦ θανάτου μέσα μας κατρακυλᾷ, μᾶς ἀδειάζει σέρνει κι ἀποσέρνει στὰ αἰώνια βάραθρα τοῦ Χά.

*) Ἡ ἀρχή του στὸ 228 φύλλο.

μεγάλα ἐμπόδια τὰ ὄρη καὶ τὰ τρία βουνά, ποὺ μᾶς παρουσίασε ἡ «Ν. Ἡμέρα». Καὶ τέτια κούφια ἄδεια καὶ περιττὰ σωριασμένα κάνουνε τὸ βραχνᾶ ποὺ τὴ λέμε Ἑλληνοφανῆ καθαρέβουσαν καὶ κλασσικοφανῆ ἐκπαίδευσιν.

Κι ἀπὸ τὸ βραχνᾶ ἀφτὸ ἀνάγκη νὰ γλυτώσουμε τὶς νέες γενεές. Ἀλλιῶς ὄχι μόνο γράμματα μὰ οὔτε ἐπιστήμη οὔτε φιλοσοφία δική τους θὰ κατορθώσουνε.

Ὁ νοῦς ἀφτὸς ἐξαρχῆς μὲ αἴσθηση χτίζεται. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι μιὰ αἰσθητικὴ ἐπιφάνια, καὶ ἀφτῆς τὴ φκιάση, τὴ δύναμη, τὸν τόνο, τὶς ροπὲς πὰν ὅλα, νοῦς, ἤθη, γράμματα, ἐπιστήμη, ζωή. Καὶ τῆς δράσης ἀφτῆς τὰ σημάδια τὰ κρατᾶ μὲ τὶς λέξες τὶς δραματικὲς ποὺ ἀντιφεγγίζουσε τὴ δράση, ποὺ φωσφορίζουνε ζωή.

Πολλοὶ χωρίζουνε. Ἄλλο ποίηση, ἄλλο ἐπιστήμη, ἄλλο φιλοσοφία. Σάμπως νὰ εἶχε ὁ νοῦς κουτιὰ ἢ συρτάρια. Ὅ,τι γιὰ τὴν ποίηση, τὸ ἴδιο γιὰ τὴν ἐπιστήμη, τὸ ἴδιο γιὰ τὴ φιλοσοφία, τὴ δημιουργική. Κι ἀφτὲς ἐκεῖ στὴν αἰσθητικὴ ἐπιφάνια ἔχουνε τὶς ρίζες. «Οὐδὲν ἐν τῷ νῷ ὃ μὴ προτερον ἐν τῇ αἰσθήσει». Ἀπὸ αἴσθηση πλέκει ὁ ποιητὴς τὰ μεγάλα ὀνειρένια του δράμματα, ἀπὸ τὴν αἴσθηση ἀνεβαίνει ὁ σοφὸς στὴν πιὸ ἀψηλὴ κι ἀφαιρεμένη σκέψη

Καλὸ θἄταν ἂν οἱ μεγαλόνοοι, οἱ μεγαλόκαρδοι, οἱ μεγαλόψυχοι, τὰ μεγαλόρυτρα τῆς ἀνθρωπότης βλαστάρια περνούσαμε ὁλοένα στὰ παιδιὰ τους μαζὶ μὲ τὴ σάρκα τους, καὶ τῆς αἴσθησης τὶς ξεχωριστές τους δυνάμες.

Μὰ ἡ κληρονομιὰ ἀφτὴ σκορπιέται, χάνεται γλήγορα. Καὶ ἡ φύση ξαναρχίζει πάλε καὶ πάλε. Ὡς τόσο ἡ κοινωνία μὲ χίλιες τέχνες προσπαθεῖ νὰ διατηρεῖ τὰ μεγάλα κ' ἔξοχα ποὺ οἱ ξεχωριστοί της δημιουργοῦνε. Μὰ καὶ μ' ὅλες τὶς τέχνες τὰ παλιὰ μένουνε τὸ παραπάνω περγαμηνὰ μ' ἐρτὰ βούλες βουλωμένα, νιώσματα δυσκολοξεδιάλυτα. Καὶ τὸ ὅσο ἀπ' ἀφτὰ ξεδιαλύνουμε δὲν ξαναγίνεται αἴσθηση καὶ ζωή, δὲν τὸ νιώθουμε, δὲν τὸ ξαναζοῦμε δηλαδὴ παρὰ μὲ τὴ γλώσσα ποὺ αἰσθάνεται, ποὺ ζεῖ.

Ὅμως τὸ δικό μας τὸ σκολιὸ— τὸ καταραμένο — φράζει μάτια κι ἀρτιά, στουμπώνει κάθε πόρο αἰσθητικὸ μὲ τὴν πίτσα τῆς καθαρέβουσας, μὲ τὸ κατράμι τοῦ ἄδειου λόγου.

Καὶ λοιπὸν μόνο ἡ δημοτικὴ γεννημένη καὶ μεγαλωμένη μακριὰ ἀπὸ τὴ γεροντζιὰ τὴ σχολαστικὴ κι ἀνίκανη τοῦ γραματισμένου, μακριὰ ἀπὸ τὴ συνεργιὰ τοῦ προγονικοῦ καὶ τοῦ παγκόσμιου παπαγαλισμοῦ, σπαργωμένη χυμὸ πλαστικὸ καὶ τόνο νεανικὸ θὰ δημιουργήσει νέα ζωή, νέο νοῦ. Κι ὅλα τἄλλα, φθογγολογίες καὶ Γραμματικὲς καὶ συνέπιες κι ἀσυνέπιες, κι ἀφαιρεμένα — ἀεροκοπανίσματα — τοῦ ἄδειου λόγου τρόπαια.

Περίεργο ποὺ ἡ «Ν. Ἡμέρα» οὔτε λόγο κάνει γιὰ κάτι ἄλλα ἐμπόδια. Ἀφτὰ δὲν εἶναι οὔτε γραματικὰ οὔτε φθογγολογικὰ οὔτε ἀφαιρεμένα. Ὠ; τόσο εἶναι μεγάλα ἐμπόδια καὶ συγκεκριμένα μάλιστα.

Εἶναι λοιπὸν «τὸ Πανεπιστήμιον, τὸ Διδασκαλεῖον, ὁ Τύπος, τὸ Πατριαρχεῖον, αἱ Ἐφορίαι», εἶναι τέλος ὅσοι διατηρούνε τὴν ἐλεεινή μας κατάσταση, γιατὶ ἀφτὴ τοὺς θρέφει, ἀφτὴ τοὺς δίνει ὑπόληψη, τιμή, θέση κοινωνική, ἐκεῖ ποὺ τίποτις δὲν τοὺς ἔπρεπε, γιατὶ καμιὰ ἀπὸ τὶς ἀνάγκες τὶς ἀληθινὲς τοῦ Γένους δὲ βλέπουνε.

Καὶ σοφοί του καὶ Κριτάδες
τοῦ ἄδειου λόγου οἱ τροπαιοῦχοι
καὶ διαφεντεφτάδες
κυβερνῆτες του οἱ εὐνοῦχοι.

(Δωδεκάλογος τοῦ Γύφτου 147.
Κωστῆς Παλαμᾶς)

Μὰ καὶ τοῦτα τὰ ἐμπόδια δὲν τὰ ψηφούμε.

Οἱ νέοι τὰ παιδιὰ
μὲ τὰ μεγάλα τους τὰ μάτια
ποὺ πάντα μέσα τους πλανιέται
στοχαστικὸ ἕνα μυστικό.

Τὰ παιδιὰ ἀρχίνησαν νὰ νιώθουν πὼς ἀφτὰ προσπαθούμε νὰ ξεσκλαβώσουμε ἀπὸ τὴν πιὸ φριχτὴ σκλαβιά, ἀπὸ τὴ σκλαβιὰ τοῦ νοῦ, τῆς ψυχῆς.

καὶ σὰ νὰ βλέπουμε
νὰ μᾶς στέλνει ἀπὸ βάθια
καιροῦ μελλόμενου, φιλιὰ
μὲ τὰ τρισεύγενα παιδιὰ
ἡ φυλή.

(Κ. Παλαμᾶς, Δωδεκάλογος 158).

ὅπως λέει ὁ μεγάλος μας ποιητής.

Οἱ νέοι ἄρχισαν νὰ νιώθουν, σαλέβουνε. Πληθαίνει ἡ γνώση. Οἱ μεγάλες οἱ ἁπλὲς ἀλήθιες ἔχουνε μέσα τους μιὰ μεγάλη ὑπερτονιά. Μὰ ὁ τόνος, ἡ δύναμη χρειάζεται μάζα γιὰ νὰ τήνε κινήσει. Τότες γλήγορα πολαπλασιάζεται στὸ ἀμέτρητο καὶ φτάνει ὁ καιρός.

Κ' ἔφτασε. Ἡ «Ν. Ἡμέρα» ποὺ τόσα ξέρει σοφά, καὶ τόσους κόμπους μᾶς δίνει νὰ λύσουμε, —τί; — δὲν ξέρει πὼς κόμπους τέτιους τοὺς κόβουνε. Πιός χασομερᾶ νὰ λύνει.

Ἴσως ἡ «Ν. Ἡμέρα» δὲν τολμᾶ νὰ πεῖ τὴν ἀλήθια ἀλάκαιρη.

«Ἐμεῖς ὅμως, γιὰ κανένα δὲ μᾶς μέλει.
Ἐμεῖς γιορτάζουμε
τὸ συντριμμὸ τῶν ἀλυσίδων
ὅ,τι κι ἂν εἶναι ἀπὸ διαμάντια ἢ ἀπὸ σίδερα.»

(Κ. Παλαμᾶς-Δωδεκάλογος)

καὶ λέμε.

Ὅποιος κάτι σημαίνει, κάπια θέση κατέχει καὶ δὲ μᾶς ἀκούει, δὲ μᾶς προσέχει, δὲ μᾶς ἀκολουθεῖ, ἐκεῖνος στιγματίζεται μονάχος του.

Καὶ τὸ ξαναλέμε.

Νόμος ἀνώτατος ἡ σωτηρία τοῦ παιδιοῦ.
Οἱ νόμοι κ' οἱ προφῆτες ἐδῶ.
Μπρός του θὰ σωπάσουν ὅλα κι ὅλοι...

Γιὰ τὴν ὥρα κάπιος ἀπὸ τὶς μακρινὲς χώρες λαλεῖ....

Μὰ τὸ γράμμα μου μάκραινε. Στὸ κατοπινὸ πιά.

Σὲ χαιρετῶ

Κούταλη Ἀβγουστος 1907.

ΦΩΤΗΣ ΚΟΥΤΑΛΙΑΝΟΣ

ΓΥΑΛΙΣΤΗΣ

Τοῦ ἥλιου ἀνάβει ἡ μέθη κι' ἀπ' τὸ κύπελλον
Τῆς λαύρας τὸ κρασὶ φουντώνει
Καὶ τῆς Μητέρας τῆς Ἰστὰρ ἡ ἀναπνιὰ
Τῶν καρπισμάτων τοὺς χυμοὺς πυρώνει.

Οἱ μυρουδιὲς τοῦ Γυαλιστῆ πηχτὲς
Σὰν καταχνιὲς ὁρμοῦν ἀπὸ τ' ἀμπέλια·
Καὶ κάτω ἀπὸ τὶς δράνες κι' ἀπὸ τὶς πηγὲς
Γροικιοῦνται τῆς Δροσιᾶς πηχτὰ τὰ γέλοια.

Σάτυροι μὲ τοὺς Σειληνοὺς ἀγκαλιαστοὶ
Μὲ χείλη ἀπὸ τὴ μέθη πυρωμένα
Παραπατοῦν μὲς στὸ καταμεσήμερο
Τ' ἄντρα ζητῶντας τὰ ἡσκιωμένα.

Καὶ πίσω ἀπὸ τὰ καλάμια ὅπου αὐλοὺς
Ἐκρέμασαν μὲ τὴ σειρὰ οἱ τραγουδιστάδες,
Τοὺς θύρσους των ὑψώνουν μὲ τοὺς κύτισους
Κυνηγημένες ἀπ' τὸν ὕπνο οἱ Θυάδες.

17 τοῦ Γυαλιστῆ 1907.

ΑΙΜΥΛΙΑ ΚΟΥΡΤΕΛΗ

ρου κάθε μας ἐνέργεια καὶ κάθε μας ὕλη. Τὸ ἤξερε ὁ Ἀντρέας· βασανισμένος, ἀπελπισμένος, ἔτρεχε ὁ δύστυχος στοῦ φίλου του Χαρικούρτη νὰ ρωτήση, νὰ μάθη, κι ὁ φίλος του κουνοῦσε τὸ κεφάλι καὶ τί νὰ πῇ; Τέσσερεις, τέσσερεις κενωσιὲς κάθε μέρα! Πέντε, κάποτες ἕξη! Ἀποφασισμένη.

Τρόμαζε ὁ Ἀντρέας ποὺ κ' ἡ Κατινούλα ἔμοιαζε ἀξαφνα σὰ νὰ τὸ κατάλαβε· «Πῆρα καὶ πάλε χάπια, τοῦ ἔλεγε τὴν τρίτη, δεκάξη τοῦ Γεννάρη. Μὰ τίποτα! Δὲν πάβει. Ἀνάγκη ὡςτόσο, τὸ βλέπω κι ἀπατή μου, κάτι νὰ γίνῃ· ἀλλιῶς, ὅ τι κι ἂν κάμω, δὲ θὰ βαστάξω πολὺ καιρὸ. Δὲν τρώγω σκεδὸ κ' εἶμαι ὅλη τὴν ὥρα ἐνοχλημένη· μ' ἀφανίζει καὶ τὸ νοιώθω. Ἄβριο, ἄβριο, θὰ μποῦνε ὅλα σὲ τάξη, ἀφοῦ θἀρθῇ ὁ κ. Κούρης νὰ φροντίση μὲ τὰ σωστά του. Ὡςπου νἄρθῃ, θὰ τρώγω ἀβγὰ σφιχτὰ καὶ ρύζι, γιατὶ τὸν πόθο νὰ γειάνω σᾶς βεβαιώνω πὼς τὸν ἔχω, ἀφέντη, ὅσο μπορεῖτε νὰ φανταστῆτε· λοιπὸν ἔχω καὶ τὸν πόθο νὰ θεραπέβουμαι καθὼς χρειάζεται, νὰ βάλω τὰ δυνατά μου, κι ἀφτὲς τὶς μέρες, ὄξω ἀπὸ τὴν καταραμένη τὴ διάῤῥοια τίποτις ἄλλο δὲν ἔχω.»

Ἦρθε ὁ κ. Κούρης, ἦρθε ἡ ἀβριανή· τὰ ἴδια καὶ τὰ ἴδια. Ὁ κ. Κούρης εἶχε διάγνωση δική του· ὁ βήχας ξερός· κ' ἔτσι πιθανό, ἡ ἀναγκαία ἡ ξεφλεγμάτωση νὰ γινότανε ἀπὸ μέσα καὶ νὰ τῆς μόλεβε ὁλοένα τἄντερά της. Δοκίμασε δίαιτα, δοκίμασε ἀποστεγνωτικά. Τοῦ βρόντου. Χλώμιασε ὁ Ἀντρέας μὲ τὸ γράμμα τοῦ σαββάτου, εἴκοσι. Μικρό, μικρό Μιὰ σελίδα. Τὸ πρῶτο ποὺ λάβαινε ὁ Ἀντρέας μὲ τόσο λίγα λόγια. Δὲν μποροῦσε, λέει, νὰ γράψῃ παραπάνω. Ξεθεωμένη. Κοιμήθηκε ὅμως καλά. Μὰ σηκώθηκε τέσσερεις φορές· τέσσερεις φορὲς τὴν ἐνέργησε κι ἀπὸ τὸ πρωΐ, ἂν καὶ πῆρε μονάχα τὸ μεσημέρι μιὰ τσάσκα ζουμὶ μὲ φιδέ. Καὶ μιὰ θερμοκρασία παράξενη, 38°1, καὶ τὸ βράδι, 37°3. Τοῦ σημείωνε ἡ κακημένη καὶ τὴ θερμοκρασία τῆς πέμτης δεκοχτώ, τὴν εἶχε ξεχάσει· νὰ μὴν τὴ μαλλώση ὁ ἀφέντης. Πρόσμενε τὸν κ. Κούρη τὴν ἴδια μέρα στὶς πεντέμισι. Καὶ τέλειωνε τὸ γραμματάκι.

Ὁ Ἀντρέας τοιμαζότανε νὰ πεταχτῇ μάνι μάνι στὸ Μπ..., ὅταν ἄξαφνα τἀκόλουθο τὸ γράμμα τῆς κεριακῆς, εἴκοσι μιά, τοῦ ἔφερε ἀνέλπιστα μαντάτα καὶ κωμικά. Ὁ κ. Κούρης, τὴν ψεσινή, σάββατο, τῆς διώρισε μιὰ γερὴ γερὴ δόση μπισμοῦττο σ' ἕνα μεγάλο μπουκάλι, νὰ πίνῃ τρία ποτήρια τὴ μέρα. Καὶ... κόπηκε ἡ διάῤῥοια μιὰ γιὰ πάντα, μ' ἕνα μπισμοῦττο, ἐκεῖ ποὺ δὲν ξέρανε τί νὰ τῆς δώσουνε· μάλιστα δὲν ξαναφάνηκε ἀπὸ τότες. Ὁ Ἀντρέας ἔχανε τὰ λογικά του. Τί νὰ πιστέβῃ καὶ τί νὰ μὴν πιστέβῃ πιά; Σοῦ λένε· Τὸ βλέπεις ἀφτὸ ἰδῶ τὸ ῥέμα; Εἶναι τόσο δυνατὸ ποὺ βράχους μέσα νὰ ῥίξῃς, δὲν τὸ σταματᾶς. Ἔρχεσαι σὺ καὶ ῥίχνεις μιὰ πρόστυχη πέτρα ποὺ τοῦ παραστρατίζει ἀμέσως τὰ νερά του. Πρόστυχη πέτρα καὶ τὸ μπισμοῦττο, μὰ ἡ πρόληψη ὅλα βράχους μᾶς τὰ κάνει. Ἀδύνατη φυσικὰ ἡ Κατινούλα κι ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς δεινῆς τῆς ἀῤῥώστιας· μὰ ὁ ἄθρωπος εἶναι πολύπλοκος καὶ μονός· ἀδυνατίσανε λοιπὸν καὶ τἄντερά της· ἀπὸ κεῖ βαστοῦσε ἡ ἀχαμνή της ἐκείνη διάθεση, τὸ ξετίναγμα, τὸ ξαντέρωμα ἐκεῖνο τὸ φοβερό· ἀδυνατίσανε ἀκόμη περισσότερο μὲ τὸ κουραστικὸ τὸ ῥαδιοθεράπεμα, ποὺ τὸν ὀργανισμό σου ἄνω κάτω σοῦ τονὲ βάζει. Ἔτσι παίρνει μπισμοῦττο καὶ τὸ ῥάδιο.

Τῆς ἔφερε κι ἄλλο κακό, σπουδαῖο, ποὺ καιρὸς χρειάστηκε πάλε νὰ τὸ νικήσουνε. Ἡ σωτηρία, τἄπαρτο κάστρο τῆς Κατινούλας, στάθηκε ὥς τὰ τότες τὸ στομάχι της· ἔτσι βάσταξε. Ὅσο εἶναι τὸ κελλάρι σου γεμάτο, δὲ φοβᾶσαι τὸν ὀχτρὸ ποὺ σὲ πολιορκᾷ. Τῆς τὸ χαλάσανε καὶ τοῦτο μὲ τὰ ῥάδια, δηλαδὴ μὲ τὴν κούραση, μὲ τὴν ἀδυναμία ποὺ πάλυνε καὶ μὲ τἄντερα ποὺ πειραχτήκανε. Τὸ πο-

Η ΡΩΜΙΟΣΥΝΗ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Α'. ΓΕΝΙΚΑ

Κάθε λαός, κάθε φυλή, καθε ἔθνος, κάθε κράτος εἶναι καμωμένα ἀπὸ ἕνα ὁμάδιασμα ἀθρώπινο ποὺ κοινὲς συφορὲς καὶ χαρές, κοινὸ συφέρο ἢ ἀνάγκη, κοινὰ περιστατικὰ κρατοῦνε λίγο πολὺ σφιχτὰ ἑνωμένο. Ἡ ἕνωση ἀφτὴ μορφώνει ἕνα ζωντανὸ ὀργανισμό, ποὺ, πότε μὲ θαμπή, πότε μὲ καθαρὴ συνείδηση τοῦ *Ἐγώ του*, δουλέβει γιὰ ὡρισμένο σκοπὸ ἔχοντας δικά του ἰδανικά, δικούς του πόθους.

Τὰ ὁμαδιάσματα ἀφτά, πότε εἶναι πλεχτὰ ἑνωμένα καὶ μᾶς δείχνουνε ἕναν ὀργανισμὸ μὲ τέλεια συνείδηση τοῦ προορισμοῦ του, ποὺ τραβᾶ ἴσια τὸ δρόμο του, πότε εἶναι χαλαρὰ προσκολλημένα κ' ἕτοιμα, κατὰ τὴν περίσταση, ἤ, ἀκολουθῶντας ἕνα κανονικὸ ζετυλιγμό, νὰ μορφώσουνε, πιὸ ὕστερα, ἕναν τέλειο ὀργανισμὸ ἢ νὰ ξεχωριστοῦνε, στὴν πρώτη ἐφκαιρία, καὶ νὰ ἑνωθοῦνε μὲ ἄλλες ὁμάδες γιὰ νὰ κάμουνε καινούριους ἐθνικοὺς ὀργανισμούς.

Τέτοια εἶναι τὰ σημερινὰ ἔθνη κ' ἔτσι σήμερα τὴν ἀπεικονίζουνε τὰ πιότερα τὴν ἰδέα τῆς πατρίδας. Καὶ βλέπουμε φυλὲς καὶ λαοὺς παράταιρους νὰ εἶναι σφιχτοδεμένοι καὶ νὰ νοιώθουνε ἀκέρια τὴν ἱκανότητά τους.

Ἔτσι ἡ Ἑλβετία, συνταίριασμα ἀπὸ τρεῖς διάφορες φυλές, ποὺ μιλοῦνε τρεῖς διάφορες γλῶσσες, δείχνει μιὰ γερὴ ἑνότητα μὲ καθαρὴ συνείδηση τοῦ ἐθνισμοῦ της. Τὸ ἴδιο στὴ Γαλλία οἱ Προβηγκιάνοι κ' οἱ Βορινοί, οἱ Μπρετόνοι καὶ οἱ Μπάσκοι κ' οἱ Ἰταλοὶ τῆς Νίτσας κάνουνε ἕνα ἔθνος μὲ τέλεια συνείδηση τοῦ *Ἐγώ του*. Ἔτσι οἱ Βορειοαμερικάνοι, πολύσπερμο ἀνακάτεμα ἀπὸ ὅλες τὶς φυλὲς τοῦ κόσμου, ἔχουνε ἕνα κοινὸ ἰδανικὸ καὶ φαίνουνται πὼς τραβοῦνε ὁλοίσα σὲ μιὰν ἕνωση ὅλο καὶ πιὸ σφιχτὴ καὶ στὸ συνταίριασμα ἑνὸς τέλειου ἐθνικοῦ ὀργανισμοῦ. Στὴν Ἀουστρία ὅμως οἱ διάφοροι λαοὶ ποὺ τήνε μορφώνουνε, ἂν κι ἀπὸ πολὴν καιρὸ ἑνωμένοι σ' ἕνα δυνατὸ κράτος, δὲν μπορέσανε ν' ὁμαδιαστοῦνε σφιχτὰ καὶ φαίνουνται σὰ νὰ εἶναι ἕτοιμοι νὰ ξεχωρίσουνε στὴν πρώτη ἐφκαιρία καὶ νὰ ἑνωθοῦνε μὲ ἄλλες ὁμάδες ἢ καὶ μοναχοί τους νὰ κάμουνε καινούριους ἐθνικοὺς ὀργανισμούς.

Οἱ ἐθνικοὶ ἀφτοὶ ὀργανισμοὶ εἶναι ἐθνικὲς *ὀντοσύνες* ζωντανές, ποὺ σὲ πολλὰ μπορεῖς νὰ τὶς συγκρίνῃς μὲ ζωϊκοὺς ὀργανισμούς, κι ἀκολουθοῦνε νόμους φυσιολογικοὺς σταθεροὺς στὸν ξετύλιμό τους. Οἱ ζωϊκοὶ ὀργανισμοὶ εἶναι ὁμάδιασμα ἀπὸ λογῆς κύτταρα ποὺ τὸ καθένα ἔχει τὴν ξεχωριστή του ζωὴ μὰ μονάχα ὁμαδιασμένο μὲ τἄλλα μπορεῖ νὰ ζήσῃ. Τὰ κύτταρα ἀφτά, εἰδικεμένα, στοὺς ἀνώτερους ὀργανισμοὺς ὁλότελα γιὰ ξεχωριστὲς δούλεψες, συνεργάζουνται ὅλα μαζὶ γιὰ ἕνα σκοπό, τὴ διατήρηση τῆς ζωῆς τοῦ *ἄτομου*, τοῦ ὀργανισμοῦ δηλ. ποὺ μορφώνουνε μὲ τὸ ὁμάδιασμά τους, καὶ τὴν αἰώνιση τῆς φυλῆς, *τοῦ εἴδους*. Στοὺς ἐθνικοὺς ὀργανισμοὺς ὁ κάθε ἄθρωπος, τὸ κύτταρο, σὰ νὰ ποῦμε, δὲν εἶναι εἰδικεμένος ἀπὸ γενησιμοῦ του γιὰ ξέχωρη δούλεψη, μὰ τὰ ἴδια ψυχόρμητα, γιὰ τὴ διατήρηση καὶ τὴν αἰώνιση τῆς φυλῆς, ὑπάρχουνε καὶ τοὺς συγκρατοῦνε.

Ὅσο πιὸ δυνατὸ καὶ πλεχτὰ ἑνωμένο εἶναι τὸ ὁμάδιασμα ἀφτό, ὁ ἐθνικὸς δηλ. ὀργανισμὸς κι ὅσο πιὸ δυνατὰ τὰ ἄτομα, ἀθρῶποι καὶ φαμελιές, ποὺ τὸ μορφώνουνε, τόσο καὶ τὰ ψυχόρμητα ποὺ εἴπαμε πιὸ δυνατὰ κ' ἡ προκοπή του πιὸ μεγάλη.

Οἱ ζωϊκοὶ ὀργανισμοὶ γιὰ νὰ προκόψουνε πρέπει νὰ ζοῦνε σύφωνα μὲ τὴν ἰδιαίτερή τους κατασκεβὴ καὶ μὲ τὴ συμπεριπυκλωσιά τους. Τὸ ψάρι δὲν μπορεῖ νὰ ζήσῃ στὴ στεριὰ οὔτε ὁ ἐλέφαντας στοὺς πάγους. Τὸ λιοντάρι κλεισμένο στοὺς ζωολογικοὺς κήπους δὲν ἔχει πιὰ τὸ μεγαλεῖο καὶ τὸ ἀγέρωχο ποὺ εἶχε στὴν ἔρημο, καὶ τὸ ἀηδόνι χάνει τὴ λαλιά του σὰν τὸ κλείσουνε στὸ κλουβί. Ὁ Ἐβρωπαῖος γιὰ νὰ ζήσῃ στὸν ἰσημερινὸ κι ὁ Ἰντιάνος στὴν Ἐβρώπη πρέπει ν' ἀλλάξουνε τὴ ζήση τους, ἀλλοιώτικα νὰ τρῶνε κι ἀλλοιώτικα νὰ ντύνουνται. Τὸ ἴδιο κ' οἱ ἐθνικοὶ ὀργανισμοὶ πρέπει νὰ πηγαίνουνε ἀνάλογα μὲ τὸ μέρος καὶ τὴν περικυκλωσιὰ ποὺ ζοῦνε, ἀνάλογα μὲ τὰ δικά τους τὰ φυσικὰ δουλέβοντας γιὰ τὸν ἀληθινὸ δικό τους προορισμό.

Ἄλλος εἶναι ὁ τρόπος ποὺ πρέπει νὰ κυβερνηθῇ ἡ Ἑλβετία ποὺ δὲν ἔχει κανένα νὰ τήνε πειράξῃ στὰ βουνά της, καὶ ἄλλος ποὺ πρέπει νὰ κυβερνηθῇ ἡ Ἀγγλία, ποὺ γιὰ νὰ ζήσῃ καὶ νὰ βασταχτῇ πρέπει νὰ συγκρατήσῃ καὶ νὰ διαφεντέψῃ τὶς ἀποικίες της σκορπισμένες στῆς γῆς τὴν ὄψη, καὶ γι' ἀφτὸ ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ στόλο μεγάλο καὶ δυνατό. Τὰ μεγάλα κράτη τῆς Ἐβρώπης ἃ δὲν ἔχουνε μόνιμο καὶ καλογυμνασμένο στρατὸ κινδυνέβουνε νὰ καταχωνιαστοῦνε ἀπὸ τὸ γείτονά τους, ἐνῶ τὸ Βέλγιο ἔχει μονάχα νὰ κοιτάξῃ πῶς νὰ βαστάξῃ τὴν ἐσωτερική του ἀσφάλεια καὶ τάξη.

Καὶ ὅμως τὸ κάθε ξεχωριστὸ ἔθνος εἶναι μέλος μιᾶς μεγάλης κοινωνίας, *τῆς ἀθρωπότητας*, καὶ δουλέβει μαζὶ μὲ τἄλλα γιὰ τὴν κοινὴ προκοπή· ἔτσι προδέβει ὁ πολιτισμός. Ὅσο πιὸ ξέχωρος εἶναι ὁ τρόπος ποὺ τὸ κάθε ἔθνος δουλέβει γιὰ τὸ κοινὸ καλό, ὅσο πιὸ *ἀπατό* του κρατιέται, τόσο πιὸ ξέχωρη εἶναι ἡ θέση του στὴν ἀθρωπότητα καὶ τόσο πιὸ σεβαστὸ εἶναι ἀπὸ τοὺς ἄλλους λαούς. Ἕνα ἔθνος γιὰ νὰ εἶναι κάτι καὶ νὰ μπορῇ νὰ προκόβῃ κανονικά, δὲν πρέπει ν' ἀποτραβιέται ἀπὸ τοὺς ἄλλους λαοὺς καὶ νὰ γυρέβῃ νὰ ζήσῃ παραμερισμένο, ὅπως οἱ Κινέζοι, γιατὶ τότε τὸ ξεπερνοῦνε καὶ μένει πίσω, μὰ οὔτε νὰ ξεχνάῃ τὰ δικά του τὰ ἰδανικὰ καὶ τὰ φυσικά του καὶ νὰ γίνεται κοσμοπολίτικο, γιατὶ τότες πιὰ χάνεται ὁλότελα ἡ ἀτομικάδα του.

Ἕνα ἔθνος γιὰ νὰ προκόβῃ πρέπει νὰ κρατᾶ τὰ δικά του τὰ συστήματα καὶ τὰ ἐθίματά του ποὺ τοῦ δίνουνε τὴν ξεχωριστὴ τή μορφή, νὰ στηρίζεται στὰ περασμένα καὶ, παίρνοντας μαθήματα ἀπὸ τοῦτα, νὰ διορθώνῃ τὰ λαθία του. Πρέπει νὰ βλέπῃ πάντα ὁμπρὸς καὶ νὰ φιλοτιμιέται πῶς, δουλέβοντας γιὰ τὴν πραγμάτωση τοῦ σκοποῦ του, νὰ μπορῇ νὰ βρίσκεται στὴν πρώτη γραμμὴ τοῦ πολιτισμοῦ Γι' ἀφτοὺς ὅμως τοὺς λόγους πρέπει νὰ τιμᾷ τὰ συστήματα τὰ δικά του, νὰ τὰ καλουργίζῃ καὶ νὰ περηφανέβεται γιὰ τὰ ἐθίματά του. Ἔτσι μονάχα κρατιέται πιὸ ξέχωρο, καὶ ὅσο σεβεται τὸν ἑαφτό του, τόσο τὸ σέβουνται πιὸ πολὺ κ' οἱ ἄλλοι.

Δὲς τοὺς Ἐγγλέζους πόσο κρατοῦνε στοὺς παλαιϊκοὺς πιὰ τύπους καὶ συστήματα καὶ στὶς μισοχρονιάτικες φορεσιὲς σ' ὅλες τὶς ἐπίσημες τους τελετές, δὲς στὴν Οὐγγαρία μὲ πόση περηφάνια κρατοῦνε στὶς ἐθνικές τους φορεσιὲς καὶ στὴν ἐθνική τους γλῶσσα, καὶ πόσο μεγαλεῖο δὲν ἔχει ὁ ἡγεμόνας στὸ Μαβροβούνι φορώντας τὴν ἐθνικὴ τὴ φορεσιά.

Θυμοῦμαι, σὰν εἴμουνα μικρὸ παιδί, τοὺς Βουργάρους θεριστάδες ποὺ ἐρχούνταν στὴν Πόλη τὴν ἄνοιξη, χορέβανε καὶ γιὰ μιὰ δεκάρα πετούσανε τὸ καλπάκι τους κατὰ γῆς, πόσο τοὺς γελούσαμε καὶ τοὺς περιφρονούσαμε. Σήμερα τὸ Βουργάρικο καλπάκι ἔγινε ἐθνικὸ κι ὅλοι τὸ τιμοῦνε· μπορεῖ νὰ τὸ βρίζουμε μὰ δὲν τὸ περιφρονοῦμε πιά.

Γιὰ μᾶς ὅμως οἱ φορεσιὲς τῶν πατεράδω μας, ἡ φουστανέλλα τοῦ στεριανοῦ κ' ἡ βράκα τοῦ νησιώτη θυμίζουνε χρόνους *δουλείας* κ' εἶναι ἀνάξιες φορεσιές

τηράκι ῥοσόλι ποὺ τοῦ ἔλεγε τὴν κεριακή, δεκατέσσερεις, εἴτανε ὀρεχτικὸ καὶ τῆς τὸ διώρισε ἀπὸ ἀνάγκη ὁ κ. Κούρης. Ἀβοήθητο, δὲ δούλεβε πιὰ τὸ στομάχι· ἔπρεπε νὰ τὸ κεντήσῃς, ἔπρεπε ἴσως καὶ νὰ τὸ παστρέψῃς, γιὰ νὰ τὸ ξυπνήσῃς. Ἀπὸ τὸν καιρό, μπορεῖ νὰ πῇ κανείς, ποὺ πιάσανε καὶ τὴ ῥαδιογραφήσανε, ἡ ὄρεξη ἔπαψε νὰ εἶναι ταχτική· κάποτες ἡ παλιὰ ἡ συνήθεια, ἡ ἐνέργεια ἡ παλιά, τὸ ψυχόρμητο τῆς ζωῆς τάκατάδαμαστο. τὴν ξαναστυλώνανε καὶ τὰ δόντια της ἁρπάζανε λαίμαργα τὴ θροφὴ καὶ τὴν ὕπαρξη· κάποτες πάλι ἔπεφτε καθε ἀντίσταση χάμου, δὲν ἀνέβαινε ὡς τὸ στόμα ἡ θροφή. Τὴν κεριακή, τὶς εἴκοσι μιὰ τοῦ Γενναρη, ποὺ στοχάστηκε ὁ κ. Κούρης τὰ κλασσικὰ τὰ μέτρα τἀντιδιαῤῥοϊκά, χρειάστηκε συνάμα νὰ τῆς ἀπαγορέψῃ κάθε φαγητό, ἀφοῦ δὲ σήκωνε τὸ στομάχι της κ' ἔπρεπε πρῶτα νὰ ἡσυχάσῃ· τῆς παράγγειλε νὰ πίνῃ μόνο κεφίρι, ἕνα εἶδος γάλα ποὺ ἔχει πάθει ζύμωση καὶ ποὺ πιπερίζει, στρείδια μὲ λίγο λεμόνι καὶ σαμπάνια. «Μοῦ ἔλεγε ὁ κ. Κούρης πὼς θὰ τὸ καταχαιρότανε, ἂν μποροῦσα νὰ παίρνω ἕνα λίτρο κεφίρι κάθε μέρα καὶ πὼς γιὰ σίγουρο ἀφτὸ εἶναι ποὺ θὰ μὲ σώσῃ», ἔγραφε ἡ Κατινούλα. Ὥστε μὲ κάθε τρόπο κινδύνεβε ὁ ἄῤῥωστος. Κατάντοῦσε κι ὁ ὕπνος, ἀντὶς νὰ τὴν ἀναπάβῃ νὰ τὴν κουράζῃ· «Κοιμήθηκα σήμερα τὸ πρωΐ ὡς τὶς ὀχτώ, προσμένοντας ὥς που νὰ μοῦ φερουνε τὸν καφέ, τοῦ μηνοῦσε τὴν τρίτη δεκάζη· τὸν ἤπια καὶ κοιμήθηκα πάλε· ἀφοῦ προγεμάτισα τὸ μεσημέρι, ξανακοιμήθηκα ὡς τὶς τρεῖς καὶ τέταρτο. Εἶπα τοῦ κ. Σεβιλᾶ πὼς εἶμαι ξεθεωμένη ἀπὸ τὸν ὕπνο καὶ τόσο ἀδύνατη ποὺ δὲ θέλησα νὰ σηκωθῶ.» Καὶ τὴ δεφτέρα, εἴκοσι δυό, ἂν καὶ τὴν ὠφέλησε ἀμέσως τὸ περίφημο τὸ μπισμοῦττο τοῦ κ. Κούρη, τὰ μαντάτα ἐλεεινά· «Ὅλη τὴ νύχτα, σὰ σπασμένα τὰ κόκκαλά μου. Δὲν ἔκαμα παρὰ νὰ γυρίζω στὸ κρεββατι μου καὶ νὰ κυλιοῦμαι· ὅλα, τὰ μαξιλλάρια μου, τὸ στρῶμα, μὲ πειράζανε καὶ πονοῦσα.»

Τί παράξενο παιδὶ καὶ πῶς ἀνάπαιρνε μὲ τὸ παραμικρό! Στὸ ἴδιο γράμμα ξακολουθοῦσε καὶ σὰ νἄλλαζε τὸ ὕφος· «Εἶμαι τόντις ἀδύνατη. Μὰ ὁ κ. Σεβιλὰς ποὺ εἶναι πάντα ἴσιος ἀθρωπος, μοῦ λέει πὼς ὀχτὼ μέρες θὰ μοῦ φτάνανε για νὰ κερδίσω πάλε ὅ τι ἔχασα καὶ νὰ παχύνω. Ἔτσι τὰ πάνε οἱ ἀῤῥῶστοι, λέει, σᾶς τὸ εἶπε καὶ σᾶς. Παίρνω πάντα κεφίρι καὶ σαμπάνια, ζουμὶ μὲ ἀβγὰ ἢ ἀβγὰ μὲ γάλα. Φανταστῆτε πὼς κάλλια ἔχω τὸν πόνο ἀπὸ τὴν ἀδυναμία, γιατὶ πονεῖ κανεὶς λιγώτερο. Περίεργο νὰ πέσῃ ἔτσι ἀπάνω μου ἡ ἀδυναμία, ζαφνικά, χωρὶς τίποτα, χωρὶς λόγο Τὸ σάββατο εἴμουνε τόσο, μὰ τόσο ἀχαμνά, δὲν ξέρετε. Τὴν κεριακή, κάτι καλήτερα καὶ σήμερα δὲν τὰ παμε δὰ πολὺ ἄσκημα. Ὑποθέτω νὰ λάβατε τὰ βοτανια καὶ τὶς φτέρες ποὺ σᾶς ἔστειλα, νἄχετε γιὰ μερικὲς μέρες στὶς καμαρές σας καὶ τίποτις ποὺ νἄρχεται ἀπὸ μένα.»

Φρέσκο φρέσκο τὸ μήνυμα καὶ δροστατο. Νά, οἱ κάμαρες, τὸ σπίτι τὸ λατρεμένο τοῦ Παρισιοῦ, ἀφτὰ εἶναι ποὺ τὴ συγκρατοῦσανε, ἀφτὰ εἶναι ποὺ τὴν καρδιὰ τῆς θρέφανε, κ' ἔβρισκε πάντα τὸν τρόπο γλυκὰ νὰ τοὺς τὸ ψιθυρίζῃ· «Τί καλοὶ ποὺ εἶστε ὅλοι σας γιὰ μένα καὶ τί ἐφτυχία νἀγαπιέται κανεὶς ἔτσι ὅπως μ' ἀγαπᾶτε. Ὅταν πονεῖ κανείς, τοῦ φαίνεται ἀλήθεια πὼς πονεῖ λιγώτερο.» Ναί, σωστὰ τὄλεγε ἡ Κατινούλα. Τὶς τρομερὲς ἐκεῖνες τὶς μέρες ὅπου κ' ἴδια της νόμιζε πὼς νερὸ γινότανε ἡ ζωή της, πὼς ἔῤῥεγε ἀκαταπαρτα ἔῤῥεγε ἀπὸ τὰ σπλάχνα της μέσα καὶ τὴν ἄφινε ἄψυχη, τὴν πέμτη ἀκόμη δεκοχτώ, προτοῦ τὴ γλυτώσῃ τὸ γιατρικὸ τοῦ κ. Κούρη, λὲς καὶ τὴν μποδίζανε νὰ πέσῃ, νὰ κατρακυλήσῃ στὰ βάραθρα τοῦ χαμοῦ, τὰ χέρια τἀπημακρα ποὺ ἀπὸ τὸ Παρίσι, ποὺ ἀπὸ τὸ σπίτι, παρακαλεστικὰ καὶ τεντωμένα, τῆς δίνανε τὸ θάῤῥος· «Ἐχτὲς τὸ βράδι, στὸ κρεββάτι μου,

γιὰ τοὺς *Ἀπόγονους τῶν ἀθανάτων Προγόνων.* Ὅσο ζούσανε οἱ ἡρῶοι τοῦ Ἀγώνα, χάρη στὸ θέλημα τοῦ Ὄθωνα καὶ τῆς Ἀμαλίας, ἡ φουστανέλλα εἶτανε ἐπίσημη φορεσιά Πιὸ ὕστερα τὰ παιδιά, ἡ νεώτερη γενεά, ποὺ σπούδασε στὰ σκολειά, ποὺ ἔμαθε πὼς εἶναι *Ἀπόγονος*, δὲν καταδέχτηκε τὰ *ράκη τῆς δουλείας.* Ἡ φουστανέλλα καὶ τὸ τσαρούχι μυρίζει βουνό, μυρίζει στάνη, καθὼς βουνὸ καὶ στάνη μυρίζει, ὅπως γράφει ὁ Χατζηδάκης, ἡ γλώσσα ποὺ μιλοῦσκνε ὅσοι εἶτανε ἔτσι ντυμένοι καὶ δὲν ταιριάζει σήμερα στοὺς μοσκαναθρεμένους *Ἀπόγονους τῶν Προγόνων.*

Ἡ κάθε ἐθνικὴ ὀντοσύνη ὅσο πιὸ ξέχωρη εἶναι ὅσο πιὸ ἀπατή της στέκεται, τόσο πιὸ χρήσιμη εἶναι στὸν πολιτισμό, γιατὶ μὲ τὰ δικά της μάτια βρίσκει καινούριες ὄψες στὴν πολύμορφη ζωὴ καὶ μὲ τοὺς δικούς της μέθοδους ξετάζει καὶ γυρέβει νὰ ξεδιαλύσῃ τὸ ἄπειρο τῆς φύσης μυστήριο. Δὲ φτάνει ἕνα ἔθνος νὰ εἶναι δυνατὸ καὶ γερό, πρέπει νὰ εἶναι καὶ ὠφέλιμο στὴν ἀθρωπότητα.

Πολλὰ ἔθνη περάσανε, πολλοὶ λαοὶ φανήκανε δοματοὶ καὶ τρομεροὶ στῆς γῆς τὴν ὄψη, μὰ λίγοι εἶναι κεῖνοι ποὺ τὸ πέρασμά τους ἄφισε σημάδια βαθιοχάραχτα στὴν ἱστορία τοῦ πολιτισμοῦ. Τὰ πρῶτα εἶναι ἔθνη ποὺ ζοῦνε χωρὶς ἰδανικό, ποὺ μόνο ὁδηγιοῦνται ἀπὸ τὸ ὑλικὸ καὶ προσκαιρινὸ κέρδος, ἐνῶ τἄλλα, ποὺ ζοῦνε μὲ ἰδανικά, δὲν περνοῦνε ἀδιαφόρετα γιατὶ δὲ ζοῦνε ζωὴ ἁπλῆ καὶ ὑλική, γιατὶ κλειοῦνε μέσα τους τὴν *Ἐθνικὴ Ψυχή.* Ἀφτὴ τὰ ὁδηγάει ἄθελά τους, πολλὲς φορές, στὴν ἀδιάκοπη ζήτηση κάποιου ἀψηλοῦ, κάποιου ἐβγενικοῦ σκοποῦ.

Δυὸ εἶναι τὰ ζητήματα ποὺ πρέπει κανεὶς νὰ ξετάζῃ ὅτα θέλῃ νὰ ξεδιαλύσῃ τὶς αἰτίες ποὺ κανουνε ἕνα ἔθνος νὰ προκόβῃ ἢ νὰ σκουντάφτῃ στὸν ξετυλιμό του. Πρῶτα πρέπει νὰ μελετήσῃ τὴν ἱστορία του γιὰ νὰ νοιώτῃ τὸ σύστημα του, τὸ πῶς μορφώθηκε, τὰ ἰδανικά του καὶ τοὺς πόθους του, ὕστερα νὰ κοιτάξῃ τὴν περικυκλωσιὰ ποὺ μέσα της ζεῖ, τὰ ἐμπόδια ποὺ ἔχει νὰ περάσῃ, τοὺς ὀχτροὺς ποὺ ἔχει νὰ πολεμήσῃ καὶ νὰ νικήσῃ, γιὰ νὰ ξετυλιχτῇ λέφτερα καὶ νὰ δράσῃ γιὰ τὸ καλὸ τῆς δικῆς του ἀθρώπινης ὁμάδας, γιὰ τὴν κοινὴ τῆς ἀθρωπότητας πρόοδο καὶ τὸν πολιτισμό.

Ἡ Ρωμιοσύνη ἡ συγκαιρινὴ εἶναι τὸ τελεφταῖο ξεφανέρωμα τῆς Ἑλληνικῆς ψυχῆς. Ἀπόγονοι καὶ κληρονόμοι, μὰ μικρὸ κι ἄπραγο ἀκόμα παιδί, μιᾶς ἐθνικῆς ὀντοσύνης ποὺ, στὰ λογῆς λογῆς καὶ ὅποια της ξεφανερώματα, δὲν πέρασε ἀπαρατήρητη, μὰ πάντα, εἴτε μὲ τὴ δόξα καὶ τὸ μεγαλεῖο της, εἴτε μὲ τὴ δυστυχία καὶ τὸ χαμό της, στάθηκε χρήσιμη γιὰ τὸ κοινὸ καλὸ τῆς ἀθρωπότητας. Τὴν ἐθνικὴ ἀφτὴ ὀντοσύνη ἡ ἱστορία τὴν ὠνόμασε *Ἑλληνισμὸ* ἀπὸ τὸ ὄνομα ποὺ εἶχε σὲ μιὰ ἀπὸ τὶς πιὸ μεγαλόπρεπες τὶς πιὸ δοξασμένες της ἐποχές.

Ἡ Ἑλληνικὴ ψυχή, ὁ Ἑλληνικὸς νοῦς, στὴν ἐποχὴ ἐκείνη μπόρεσε νὰ δώσῃ στὴν ἀθρωπότητα τὸ πρῶτο σκούντημα πρὸς τὴ λέφτερη σκέψη. Ἀπὸ τὸν ἀντικειμενικὸ καὶ χωρὶς πρόληψη τρόπο τοῦ Ἑλληνικοῦ νοῦ νὰ ξετάζῃ τὰ πράματα καὶ νὰ γυρέβῃ τὴν ἀλήθεια βαστάει ὅλος ὁ συγκαιρινὸς πολιτισμός. Ὁ Ἑλληνισμὸς τῆς ἀρχαιότητας στάθηκε ἕνας ἀπὸ τοὺς πιὸ μεγαλοπίχειρους ἐθνικοὺς ὀργανισμούς. Μὰ κι ὁ διάδοχός του ὁ Μεσοχρονιάτικος Ἑλληνισμός, ὅσο κι ἂν ἀδικήθηκε ἀπὸ τὴν ἱστορία, ἔκαμε ἔργα μεγάλα, καὶ τὸ διάβα του δὲν ἀπόμεινε ἄκαρπο. Ἔφερε στὴ μέση καινούρια ἰδανικά. Ἐπῆρε τὸ ἰδανικὸ τῆς Ἰσραηλιτικῆς φυλῆς τὸ Μονοθεϊσμὸ καί, ἑνώνοντάς το μὲ τὸ Ἑλληνικὸ ἰδανικὸ τῆς λέφτερης σκέψης, ἄνοιξε νέους ὁρίζοντες στὸν ἀθρώπινο νοῦ.

Ὁ νεώτερος Ἑλληνισμός, ἡ συγκαιρινὴ Ρωμιοσύνη, ποὺ βαστᾶ κι ἀπὸ τοὺς δυό, εἶναι δυνατὸ νὰ μείνῃ πίσω ἀπὸ τοὺς γονιούς της; Ὄχι βέβαια! Μὰ πρέπει πρῶτα νὰ γλυτώσῃ ἀπὸ τὸ βραχνὰ ποὺ τῆς πλακώνει τὸ στῆθος, πρέπει νὰ τσακίσῃ τὶς ἁλυσίδες ποὺ τὴν κρατοῦνε σφιχτοδεμένη, γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ δουλέψῃ λέφτερα, νὰ πραγματώσῃ τὸ ἰδανικό της, καὶ νὰ φανῇ ἄξιο παιδὶ τῆς δοξασμένης τῆς φύτρας.

Στὶς κατοπινὲς σελίδες θὰ ξετάσουμε, στὰ πεταχτὰ τὸν ἀρχαῖο καὶ τὸ Βυζαντινὸ Ἑλληνισμό· ὕστερα θὰ προσπαθήσουμε νὰ δοῦμε μὲ λιγοστὲς γενικὲς γοαμμὲς ποιό εἶναι τὸ σύστημα τῆς συγκαιρινῆς Ρωμιοσύνης, ποιός εἶναι ὁ προορισμός της καὶ μὲ τί τρόπο πρέπει νὰ δουλέψῃ γιὰ νὰ πιτύχῃ τὴν πραγμάτωσῃ τοῦ ἰδανικοῦ της.

Πόλη

ΓΙΑΓΚΟΣ ΧΑΤΖΗΣ

ΝΥΧΤΕΡΙΝΑ ΟΡΑΜΑΤΑ

Τοῦ Μήτση Κολαμᾶ

Τώρα ποῦ ἡ λίμνη, ἀξύπνητη παντοτινὰ, κοιμᾶται,
Τώρα ποῦ μὲ τὰ σύνεφα παλαίβει τὸ φεγγάρι,
Κ' ἡ θλίψη μέσα ἀπ' τὴν καρδιὰ κάθε χαρὰ ἔχει πάρει.
Λογισμοὶ τώρα ἀργόσυρτοι πρὸς τὰ παλιά μου πᾶτε.

Στάγαπημένο πάει ὁ νοῦς τὸ παιδικὸ ἀκρογιάλι,
Ποῦ ἡ αὔρα σταίνει τὸ χορὸ καὶ τὸ τραγοῦδι ὁ μπότης.
Ἄχ! τάχα ἀκόμα ἀναγαλλιᾶν ἀπὸ τὸ πέρασμά της
Τἄνθια, οἱ βαρκοῦλες, ὁ γιαλὸς κ' ἡ θάλασσα ἡ μεγάλη;

Ἕνα σπιτάκι εὐλογητὸ θωρῶ νὰ μοῦ γελᾷ·
Ὁ ἥλιος μπαίνει ἀπ' τἀνοιχτὰ πλατειά του παραθύρια,
Μιὰ γλάστρα ἀνεῖ τἀποσπερνὸ τὰ μπουγαρίνια μύρια,
Κ' ἕνας ρυθμὸς βαθύφωνος σὰν ἀπὸ λύρα ὁρμάει.

Καὶ μοῦ φαντάζει ἀπόμακρα στὸ φέγγος ποῦ ἔχει στάξῃ
Ἀπ' τὴ θανὴ τοῦ φεγγαριοῦ γιὰ ἀπὸ κανὲν' ἀστέρι,
Μιὰ κόρη μὲ σγουρόμαυρα μαλλάκια, στἀργοχέρι
Νἀργοκεντᾷ μου τὄνομα μὲ πράσινο μετάξι.

Γενέβη Τρυγητὴς 1907.

ΛΕΑΝΤΡΟΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΘΕΑΤΡΙΚΑ

ΤΑ ΕΓΓΟΝΙΑ ΤΟΥ ΔΟΝ ΖΟΥΑΝ

(Στερνὴ πράξη)

Ὁ Τανάγρας. Ἐπιτυχία, ἐπιτυχία.

Ὁ φίλος. Τὸ πιστεύεις;

Ὁ Τανάγρας. Δὲν ἄκουσες χερυκροτήματα; Δὲν εἶδες ποὺ μ' ἔβγαλαν τρεῖς φορὲς στὴ σκηνή; Δὲν παρατήρησες τὸν ἐνθουσιασμό;

Ὁ φίλος. Ὥστε πείστηκες πιὰ γιὰ τὴν ἐπιτυχία;

Ὁ Τανάγρας. Καὶ βέβαια πείστηκα.

Ὁ φίλος. Ἐπιτρέπεται νὰ σ' ἐρωτήσω κ' ἐγὼ κάτι; Νὰ μοῦ λύσῃς μερικὲς ἀπορίες ποὺ ἔχω.

Ὁ Τάναγρας. Ὅ,τι θέλεις, φίλε μου, ὅ,τι θέλεις.

Ὁ φίλος. Καὶ πρῶτα γιὰ τοὺς χαραχτῆρες, σὰν τοῦ Μελάνθη καὶ τοῦ Μπιμπῆ. Ντὸν Ζουάνηδες μαζὶ καὶ σοβαροί, ποὺ ἀγαποῦνε καὶ ψεύτικα καὶ ἀληθινὰ μαζί, ποὺ σκέφτουνται βαθιὰ μαζὶ καὶ ἐπιπόλαια; Κι' ἀκόμα νομίζεις πὼς βρίσκουνται στὴ δική μας τὴν κοινωνία γυναῖκες τέτοιες σὰν τὴν Ἕλλη καὶ τὴν Ἀρτέμιδα, μὲ τίμιο χαραχτῆρα μαζὶ καὶ ἄτιμο, μὲ ἐπιπολαιότητα τῆς στιγμῆς καὶ θέληση μὲ βάθος; Ἐγὼ θαρρῶ πὼς μόνο στὰ ξένα ρο-

---

μόνη, παραιτημένη, ἔτσι ἔννοιωθα, χωρὶς νὰ τὸ θέλω, εἶχα ὄρεξη νὰ κλάψω καὶ νὰ κλάψω. Ἔπειτα κοίταξα τὶς φωτογραφίες σας στὸν τοῖχο· μοιάζατε ὅλοι σας τόσο ἥσυχοι, τόσο φκαριστημένοι, ποὺ μὲ μιᾶς ἔσβησα τὸ κερί μου, ρίχτηκα στὸ μαξελλάρι κι ἀποκοιμήθηκα. Ναίσκε, ἀφέντη μου, ὅτι ποὺ τὸ εἶπα καὶ τὄκαμα. Σήμερις εἶμαι σὰν ξανανιωμένη.»

Μιὰ φορά, ξανανιωμένη γύρισε κι ἀπὸ τὸν κ. Χουΐταρη, καὶ σταθηκε τὸ μόνο καλὸ ποὺ εἶδε ἀπὸ τὰ δυὸ τελεφταῖα ῥαδιογραφήματα. Φαίνεται σὰ νὰ λυπήθηκε κι ὁ κ. Χουΐταρης τὴν Κατινούλα. «Σήμερις, ὅταν τέλειωσε, τοῦ δηγότανε τὴν τετάρτη, δέκα ἑφτά, δηλαδὴ κατόπι ἀπὸ τὸ προϋστερνό της τὸ ῥαδιογράφημα, εἴμουνε πολὺ κουρασμένη καὶ μοῦ πονοῦσε τὸ κεφάλι· μοῦ εἶπε νὰνεβῶ σ' ἕνα μικρὸ τραπεζάκι ποὺ εἶχε τέσσερα γυαλινα πόδια· κάθησα σὲ μιὰ καρεγλίτσα καὶ μοῦ ἔκαμε, ποὺ λέει, ἕνα μπάνιο στατικό, ἕνα ἠλεχτρικὸ μπάνιο. Βάσταξε τέταρτο τῆς ὥρας καὶ μοῦ εἶπε πὼς εἶναι ἀξιόλογο πρᾶμα γιὰ τὶς νεβραλγίες καὶ τὶς νεβραστένειες. Μοῦ ἔκοψε τὸν πονοκέφαλό μου· τὸ αἷμα, λέει, μπαίνει σὲ κίνηση, ζωογονιέται κ' οἱ ἀῤῥῶστοι ἀλλαζουνε διάθεση ἀμέσως, τοὺς δίνει κέφι. Δὲ φοροῦσα παρὰ τὸ πουκάμισό μου στὴν ἠλεχτρικὴ τὴν καρέγλα κι ἄμα σάλεβα, πετοῦσα κάτι φωνοῦλες, ὄχι ἀπὸ τὸν πόνο, μὰ γιατὶ ξαφνιαζόμουνε, ποὺ μὲ κεντοῦσε σὰ βελόνι. Μοῦ ἔκαμε πολὺ καλό». Καὶ τόντις καλὸ τῆς ἔκαμε κάμποσο, ἐπειδὴ στὸ γράμμα τῆς ἀβρικνῆς διάβασε ὁ Ἀντρέας κάτι λόγια ποὺ οἱ ἐλπίδες του, φτερωτὲς φτερωτές, ἀνεβήκανε ἄξαφνα ὡς τὰ οὐράνια· «Πολυαγαπημένε μου ἀφέντη, μεγαλήτερη ἐφτυχία δὲν ξέρω παρὰ νὰ σᾶς γράφω, νὰ σᾶς καταστρώννω μάλιστα ὅλες μου τὶς ἀνοησίες στὸ χαρτὶ κι ὅ τι μοῦ κατεβαίνει. Λοιπόν, ἐχτὲς τὸ βράδι, ἀφοῦ γεμάτισα, εἴμουνε τόσο τόσο χαρούμενη καὶ πρόθυμη ἀπὸ δὲν ξέρω καὶ γὼ τί λόγο, ποὺ πρώτη φορά μου, ἀφότου εἶμαι στὸ Μπ... ἔπιασα κ' ἔῤῥαψα. Θυμᾶστε; Μοῦ ἔτυχε μόνο γιὰ σᾶς νὰ ῥάψω, σὰν εἴσαστε δῶ τὴν πρωτοχρονιά. Ἔννοιωθα μέσα μου μιὰ κκινούρια, μιὰν ἄλλη Κατινούλα ποὺ ξαναρχότανε στὸν κόσμο, κι ὀφτὸ μοῦ ἔκαμε περισσότερο καλὸ ἀπ' ὅ τι μπορεῖ κανεὶς νὰ μοῦ πῇ καὶ νὰ μοῦ κάμῃ. Θαῤῥῶ πὼς κάτι θὰ ὠφέλησε καὶ τὸ ἠλεχτρικὸ τὸ μπάνιο τοῦ κ. Χουΐταρη, γιατὶ ἐκείνη τὴν ὥρα, μήτε στὰ χέρια μου αἰστανόμουνε ζέστη μήτε τίποτις. Ὁ κ. Χουΐταρης τὸ κατάλαβε πὼς ἐχτὲς εἴμουνε πολὺ κουρασμένη ἐπειδὴ σὰ μὲ ῥαδιογραφοῦσε ἀπάνω στὸ τραπέζι, ἀκκουμποῦσα τὸ χέρι μου ἀπάνω στὸ κεφάλι μου, ὁ τρόπος ποὺ κοιτόμουνε στὸ σανίδι, μαζὶ καὶ τῆς μικρῆς καμερίτσας ἡ ζέστη, μ' ἐνοχλούσανε, καὶ μὲ ῥώτησε ἂν πονοῦσα· — «Νά, τίποτα, τοῦ ἀπαντῶ, μονάχα πονοκέφαλος.» — «Τί ἀγαθὸ κορίτσι, ὡς τόσο, μοῦ λέει τότες, μὲ τὴν πομονή της, μὲ τὸ κουράγιο της. Συχνὰ τέτοιες πελάτισσες δὲ βλέπω. Μιὰ καλὴ καλὴ Μπρετόννισσα, γέννημα θρέμμα τοῦ τόπου·» Κι ὁρίσε ποὺ ἀρχίζει τὶς κουβέντες γιὰ μένα μὲ τὴ Βιχτώρια. Καὶ νὰ σᾶς πῶ τὴν ἀλήθεια, ὅσο κι ἂν καμάρωνα μέσα μου, μὲ σταναχωροῦσε καὶ λιγάκι. Γιὰ τοῦτο, γιὰ τὴν κούρασή μου, ἀπὸ καλοσύνη καρδιᾶς, μοῦ ἔκαμε μπάνιο ἠλεχτρικὸ ἕνα τέταρτο τῆς ὥρας. Βλέπετε πὼς δὲν μπορῶ νἄχω κανένα παράπονο. Νὰ σᾶς πῶ τώρα καὶ κάτι ἄλλο, νὰ γελάστετε. Σὰν ἔλαβα τὸν τελέγραφό σας, τὸν ἔδειξα τοῦ κ Σεβίλᾶ, ποὺ περηφανεφτηκε κιόλας, ἔπειτα τὸν ἀπόθεσα πλάγι μου, στὸ τραπεζάκι τοῦ κρεββατιοῦ μου. Καὶ καμώθηκα πὼς δὲν πρόσεχα. Δὲ βάσταξε. Τὸ ξέρετε δὰ τί περίεργη ποὺ εἶναι ἡ Βιχτώρια· πῆρε τὸν τελέγραφο καὶ τονὲ διάβασε. Πίτηδες δὲν τῆς τὸν ἔδωσα. Πῆτε μου τώρα πὼς δὲν εἶμαι καλήτερα καὶ πὼς δὲν εἶμαι μαργιόλα σὰν καὶ πρῶτα.»

Ἔλαμπε στὰ λόγια της, ἔλαμπε στὰ κινήμα-

μάντζα τῆς ρουτίνας,τὰ ψεύτικα ζουγραφίζονται τέτοιοι ἀθρῶποι.

Ὁ Τανάγρας. Σάμπως ἐγὼ σοῦ εἶπα πὼς ἔγραψα ἔργο ρωμαϊκο ;

Ὁ φίλος. Ἔπειτα γιατί ὅλο τὸ ἐπεισόδιο τῆς πρώτης πράξης τὸ βάνεις νὰ γίνεται σ' ἕνα σαλόνι κοντινὸ μὲ τὴ σάλα τοῦ χοροῦ ; Σοῦ φαίνεται φυσικὸ νὰ καταστρώνουνται σκέδια τόσα καὶ τόσα ποὺ νὰ γίνουνται μάλιστα καὶ τόσο εὔκολα ἀνάμεσα στὴν ἀναμπουμπούλα μιᾶς χορευτικῆς βραδιᾶς ; Ὀλάκερες ἐρωτικὲς ἐξομολόγησες χωρὶς νὰ διακόφτουνται ἀπὸ τὴν παρουσία τῶν ἄλλων χορευτάδων ; Ἀγκαλὰ ἐσὺ φρόντισες νὰ διώξῃς καὶ τὸν Προμάχη. Ἀφοῦ ἡ Ἀρτέμιδα ἔστειλε τὸν Προμάχη νὰ τῆς φέρῃ τὸ Μελάνθη γιὰ νὰ τοῦ κάμῃ τὰ παράπονά της, φυσικὸ εἴτανε νὰ σταθῇ στὴν κουβέντα κι' ὁ Προμάχης, ἀφοῦ μάλιστα εἴτανε καὶ μέσα στὴν ἔννοια τῆς ὑπόθεσης.

Ὁ Τανάγρας. Μὰ ἂν ἔμενε ὁ Προμάχης, πῶς ὁ Μελάνθης θὰ ἔκανε τὴν ἐρωτική του ξομολόγηση ; Ἡ ξομολόγηση δὲ γίνεται μπροστὰ σὲ ἄλλους.

Ὁ φίλος. Ἀφύσικη σκηνικὴ οἰκονομία, ὡραῖα δικαιολογούμενη ..

Ὁ Τανάγρας. Μὰ ἂν δὲν ἐρχότανε ἔτσι τὸ πρᾶμα, δὲν μποροῦσε νὰ προχωρήσῃ τὸ δρᾶμα.

Ὁ φίλος. Αὐτὸ λέω καὶ γώ... Μὰ δὲ μοῦ λὲς τὴ γλῶσσα ποὺ μιλούσανε τὴν ἔχεις ἀκούσει καμιὰ φορὰ στὰ σαλόνια μας;

Ὁ Τανάγρας. Βέβαια, τὴν ἔχω ἀκούσει.

Ὁ φίλος. Τὸ en attentant τὄχεις ἀκούσει, τὸ *κάνω ἔρωτα* τὄχεις ἀκούσει, τὸ *ἔρχομαι νὰ σᾶς ὁμιλήσω* τὄχεις ἀκούσει, γιατί ὅλα αὐτὰ εἶναι γαλλισμοί. Μὰ ὅλα τὰ ἄλλα καθαρευουσάνικα φορτία, ποὺ κουβάλησες, τὄχω βέβαιο πὼς δὲν τἄχεις ἀκούσει.

Ὁ Τανάγρας. Μὰ ἔτσι μιλᾶνε στὰ σαλόνια. Ὑπάρχει ἰδιαίτερη γλῶσσα.

Ὁ φίλος. Ἡ γλῶσσα τῶν αἰθουσῶν. Τὸ ξέρω, τὸ λέει κι' ὁ Χατζηδάκης. Μὰ αὐτὴ εἶναι ἡ φραντζέζικη, ὄχι ἡ ρωμαϊκη, ἢ καλύτερα ἡ φραγκολεβαντίνικη

Ὁ Τανάγρας. Δὲν ἔχεις δίκιο. Νὰ τὸ συζητήσουμε.

Ὁ φίλος. Νὰ τὸ συζητήσουμε : Τὸ ζήτημα εἶναι λυμένο. Διάβασε τὸν Ψυχάρη στὰ τελευταῖα «Ρόδα καὶ Μῆλα» νὰ ἰδῇς.

Ὁ Τανάγρας. Ἐγὼ δὲ διαβάζω Ψυχάρη.

Ὁ φίλος. Τὸ ξέρω. Μόνο δράματα γράφεις. Γι' αὐτὸ χεροκροτιέσαι... Μὰ δὲ μοῦ λὲς ἕνα ἄλλο· Πότε μεθάει κανείς, ἅμα πιεῖ κρασὶ ἢ πρὶν πιεῖ ;

Ὁ Τανάγρας. Χά, χά. Φυσικά, ἅμα πιεῖ.

Ὁ φίλος. Τότε γιατί τὸ Μπιμπῆ στὴ δεύτερη πράξη τονὲ μπάζεις μεθυσμένο, πίνει μισὸ μπουκάλι μαυροδάφνη καὶ ξεμεθάει;

Ὁ Τανάγρας. Ξεμεθάει, γιατὶ ἔρχεται ἡ Ἀρτέμιδα.Πῶς θέλεις νὰ τονὲ παρουσιάσω, στουπὶ στὴν ἐρωμένη του ;

Ὁ φίλος. Τότε γιατί πίνει μαυροδάφνη ;

*Ὁ Τανάγρας.*Γιὰ νὰ δικαιολογηθῇ ἀπὸ τὸ μεθύσι, ἡ μεγάλη του λευτεριὰ ποὺ ἔχει στὰ λόγια μὲ τὸ Μελάνθη τὴν ὥρα κείνη, καὶ τοῦ μαρτυράει ὅλα τὰ κατορθώματά του μὲ τὶς διάφορες γυναῖκες, καὶ τοῦ δείχνει τὰ γράμματα τῆς Ἀρτέμιδας.

Ὁ φίλος. Καλά. Ὥστε ὅποτε σοῦ χρειάζεται μεθᾷς τὰ πρόσωπα, κι' ὅποτε θέλεις τὰ ξεμεθᾷς. Μωρέ, εἶσαι θεός.

Ὁ Τανάγρας. Μὰ ἀλλιώτικα δὲν μποροῦσε νὰ προχωρήσῃ τὸ δρᾶμα !

Ὁ φίλος. Αὐτὸ λέω κ' ἐγώ.... Ἕνα ἄλλο. Ὁ Μελάνθης δὲν ἤξερε πηγαίνοντας στὸ σπίτι τοῦ Μπιμπῆ, πὼς κείνη τὴν ὥρα περίμενε ὁ φίλος του τὴν Ἀρτέμιδα. Τὸ μαθαίνει *τυχαίως* καὶ *τυχαίως* μένει ἐκεῖ πέρα. Γιατὶ *τυχαίως* ὁ Μπιμπῆς τοῦ λέει «Κάθησε κρυμμένος νὰ τηνὲ δῇς.» Νομίζω πὼς τεχνικώτερο θὰ εἴτανε, ἂν ὁ Μελάνθης προκαλοῦσε ὁ ἴδιος τὸ κρύψιμό του, ἂν τὸ ἀπαιτοῦσε, ἂν αὐτὸς κατάφερνε τὸν Μπιμπῆ νὰ τὸν κρύψῃ, κι' ὄχι ὁ Μπιμπῆς τὸ Μελάνθη. Γιατὶ ἔτσι ποὺ τὄχεις, τὸ δρᾶμα προχωρεῖ ἀπὸ μιὰ ἄτεχνα βαλμένη κι' ἀδικαιολόγητη *τύχη*.

Ὁ Τανάγρας. Ψύλλου; στ' ἄχερα ζητᾷς. Εἶσαι σκολαστικός.

Ὁ φίλος. Ὄχι ἐγώ,ἡ τέχνη εἶναι σκολαστική. Κ' εἶναι ἡ τέχνη σκολαστική, γιατὶ ἴσως κ' ἡ ζωὴ εἶναι πολλὲς φορὲς σκολαστική... Μὰ δὲ μοῦ λὲς, ὁ φοβερὸς Μπιμπῆς πῶς βρσταέι τὸν ἐξευτελισμὸ ποὺ παθαίνει ἀπὸ τὸ Μελάνθη ὅταν βγαίνει ἀπὸ τὴν κρυψῶνα του, καὶ λέει στὴν Ἀρτέμιδα, τὴν ἐρωμένη τοῦ Μπιμπῆ ἐκεῖνα τὰ λογια ;

Ὁ Τανάγρας. Τί ἤθελες, νὰ μονομαχήσουνε ;

Ὁ φίλος. Δὲν τὸ ἤθελα ἐγώ, ἐσὺ ἔπρεπε νὰ τὸ θέλῃς, ἀφοῦ τοὺς παρουσιάζεις Ντὸν-Ζουάνηδες.

Ὁ Τανάγρας. Μὰ τότε θὰ ἄλλαζε ἡ ὑπόθεση.

Ὁ φίλος. Καὶ τί μ' ἐνδιαφέρει ἐμένα αὐτό ; Μὰ στὴν τρίτη πράξη τί σοῦρθε καὶ τὸν ἔκαμες νόθο τὸ Μελάνθη;

Ὁ Τανάγρας. Γιὰ νὰ δικαιολογήσω τὴ σκληρότητα καὶ τὸ μῖσος ποὺ ἔχει στοὺς ἀθρώπους.

Ὁ φίλος. Ἕτοιμη δικαιολογία. Τῆς στιγμῆς, φρέσκη. Ὅποτε μᾶς χρειάζεται τοὺς μεθᾶμε, τοὺς ξεμεθᾶμε, τοὺς κάνουμε μπάσταρδους καὶ πάει λέοντας... Γιατί ὅμως ὅλη ἐκείνη ἡ σκοτισμάρα στοὺς ἔρωτες; Δὲ μᾶς ξεδιαλύζεις καθαρά,ὁ Μελάνθης ποιά ἀγαπάει μὲ τὰ σωστά του, τὴν Ἀρτέμιδα ἢ τὴν Ἕλλη. Γιατὶ βέβαια γιὰ νὰ γίνουνται ὅλες αὐτὲς οἱ φασαρίες κάποιος ἔρωτας ἀληθινὸς θὰ ὑπάρχει, κι' ὄχι Ντὸν-Ζουανίστικος, ἐλαφρός, ποὺ μποροῦτε νὰ δικαιολογηθῇ γιὰ τὶς δυό, καὶ γι' ἄλλες ἀκόμα μαζί. Κι' ὅμως Ντὸν-Ζουάνηδες τοὺς θέλεις.

Ὁ Τανάγρας. Ἐδῶ εἶναι ἡ τέχνη, τὸ βάθος.

Ὁ φίλος. Καλύτερα, λέγε, ἐδῶ εἶναι τὸ βάθος τῆς ἀτεχνίας. *Τὸ τεχνικὸ βάθος εἶναι γιομᾶτο φῶς, ὅσο κι' ἂν τὸ φῶς βρίσκεται στὸ βάθος.* Τὸ ἄτεχνο βάθος, ὅπως τὸ δικό σου, εἶναι γεμᾶτο σκοτάδι.... Καλὰ, καὶ τὴν ἀπόφαση τῆς αὐτοχτονίας, πῶς τὴ δικολογεῖς ;

Ὁ Τανάγρας. Φαίνεται ἀπὸ τὸ ἔργο. Βαρέθηκε τὸν κόσμο ὁ Μελάνθης πιά, ἀφοῦ τονὲ γνώρισε ὅλο πλάνη καὶ ἀπάτη.

Ὁ φίλος. Μὰ ἄθρωπος ποὺ μισεῖ, ποὺ θέλει νὰ ταπεινώσῃ γιὰ γυναῖκα, γιὰ νὰ τὴν ἐκδικηθῇ,θὰ πῇ πὼς ἔχει μέσα του ζωή. Γιατὶ τὸ μῖσος γιὰ νὰ ἐνεργήσῃ θέλει ζωή, νὰ αἰστάνεσαι μέσα σου. Μονάχα οἱ ψόφιοι δὲ μισοῦνε, καὶ δὲν ἀγαπᾶνε. Ἄλλως τε, δὲν εἶναι *ἀναγκαῖο* νὰ ἀποφασίζῃς νὰ σκοτώνεσαι ἅμα νοιώσῃς πὼς ὁ κόσμος εἶναι ὅλο καὶ ψευτιά !...

Ὁ Τανάγρας. Ἔτσι ποὺ προχωρεῖς, δὲ θ' ἀφήσῃς τίποτα. Ὅλα θὰ τὰ βρῇς ἀνάποδα. Δὲν ἔχω ὄρεξη νὰ σ' ἀκούω, θὰ φύγω.

Ὁ φίλος. Στάσου Ἔχω ἀκόμα πολλὰ νὰ σοῦ πῶ. Ἐγὼ συζητῶ, ὅπου ἔχεις ἀντιλογία πές μου την.

Ὁ Τανάγρας. Τί ἀντιλογίες νἄχω ! Ἔτσι ποὺ τὰ ξετάζεις ἐσύ, ὅλο τὸ δρᾶμα μπορεῖ νὰ μοῦ τὸ καταστρέψῃς ἴσαμε τὸ τέλος.

Ὁ φίλος. Τὸ τέλος ; Τὸ τέλος μοναχός σου τὸ κατάστρεψες. Ἔλα, πές μου τὴν ἀλήθεια. Ὅταν ἄρχιζες νὰ γράφῃς τὸ δρᾶμα, ἤξερες τὸ τέλος ;

Ὁ Τανάγρας. Δηλαδὴ τὸ σκεδίαζα. Ἀλλὰ δὲν τὸ εἶχα ἀκόμα ἀποφασίσῃ.

Ὁ φίλος. Μπράβο σου. Τρώγοντας ἔρχεται ἡ ὄρεξη Ἄς γράψουμε πρῶτα τὸ δρᾶμα, κ' ὕστερα φροντίζουμε γιὰ τὸ τέλος. Ὅπου φυσάει ὁ ἄέρας, ἐκεῖ στρέφουμε. Δὲ λέγεται αὐτό, κύριε, κοινωνιολογία. Καὶ λυπᾶμαι ποὺ δὲν τὸ ξέρετε.

Ὁ Τανάγρας. Μὴ θυμώνετε. Δὲν εἶπα πὼς ἔγραψα ἀριστούργημα.

Ὁ φίλος. Καὶ τί σοῦ χρωστᾶμε ἐμεῖς νὰ βλέπουμε τὶς δικές σου προσπάθειες, ἀνεβασμένες στὴ σκηνή; Ἄς τὄσκιζες.

Ὁ Τανάγρας. Τί φωνάζεις ἔτσι; Νά, τὸ κοινὸ ποὺ δὲ βγάνει λέξη ὅταν βλέπει καὶ χειρότερα ἀκόμα. Γιατὶ βέβαια δὲν πιστεύω νὰ πῇς πὼς ἡ «Νέα Γυναῖκα» εἴταν καλύτερο ἀπὸ τὸ δικό μου.

*Ὁ φίλος.*Τὸ κρυφτοῦλι ποὺ παίζουν ὅλα τὰ πρόσωπα ἀναμεταξύ τους στὸ δρᾶμα σου, τὸ παίζεις καὶ σὺ κ' ἡ κ. Παρρέν, καὶ δὲν ξέρω ποιός ἄλλος, μὲ τὴν Τέχνη. Τὴν κυνηγᾶτε, κι' ὅλο σᾶς κρύβεται αὐτή. Γιὰ νὰ τὴν πιάσῃ κανείς, μάθε Τανάγρα,πρέπει νὰ μὴν ἔχῃ στὸ βάθος του τίποτα τὸ Ντὸν-Ζουανίστικο.

Ο ΚΡΙΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΝΟΥΜΑ

τά της ἡ στίθα τῆς ζωῆς ἡ κοιμισμένη ποὺ ξυπνοῦσε, καὶ τὸ ἀπονήρερτο πλάσμα βνωμονοῦσε τὸ γιατρό της. Ἔξοχος ἄθρωπος, μὰ τὸ ναί, ποὺ στὸ τέλος τῶν τελῶνε καταδέχτηκε νὰ παρατηρήσῃ πὼς εἶχε καὶ λίγο πονοκέφαλο ἡ ἀῤῥωστή του. Τὴ θεράπεβε μάλιστα χάρισμα. Φάνηκε ὅμως ἀληθινὸ χάρισμα στὸν Ἀντρέα. Ἔλεγε νὰ ξακολουθήσουνε κι ἀφοῦ βρήκανε τἀθάνατο νερό, κάπου κάπου νὰ λούζεται ἡ ἀῤῥωστη νὰ ξανανιώνῃ. Πολὺ πιὸ φρόνιμα ἔκρινε τὰ πράματα ἡ Κατινούλα καὶ τοῦ τὰ φιλοσοφοῦσε τὴν κεριακή, τὶς εἴκοσι μιὰ τοῦ Γεννάρη· «Νὰ σᾶς πῶ, ἀφέντη, δὲν τὸ νομίζω σωστὸ νὰ μὴν ἀφήσουμε τὰ ῥάδια, γιατὶ ἀφτὰ μ' ἀφανίσανε καὶ μοῦ σηκώσανε κάθε δύναμη. Θὰ τοῦ μηνήσω πὼς εἶμαι κουρασμένη, κι ὅταν περάσῃ ἀπὸ τὴν Κλινική, νὰ κοπιάσῃ καὶ στὴν κάμερή μου, νὰ δῇ πῶς εἶμαι καὶ νὰ βεβαιωθῇ. Ὅσο γιὰ τὸ ἠλεχτρικὸ τὸ μπάνιο, εἶναι ἄριστο, μὰ νὰ μὴν κουραζούμαστε πάλε μὲ καινούρια συστήματα. Ἕνα μπάνιο μοῦ ἔκαμε ποὺ μὲ ὠφέλησε· εἶμαι ὅμως βέβαιη πὼς κι ὁ ἴδιος δὲ θὰ μὲ παρακινήσῃ νὰ τοῦ ζητήσω κι ἄλλο. Ἔχουμε κ' ἔτσι κάμποσα νὰ ποφέρουμε· μᾶς φτάνουνε τὰ δικά μας, τὰ σπουδαῖα. Ναί, ἀφέντη, τἀποφασίσαμε πιὰ μὲ τὸν κ. Χουΐταρη, πὼς ὕστερις ἀπὸ τὴν προψεσινή, δέκα ἐννιά, δὲ θὰ ξαναπάω, καὶ πειδὴ δὲν μπορεῖ νὰ εἶμαι πιὸ κουρασμένη ἀπὸ κεῖνο ποὺ εἶμαι καὶ πειδὴ μοῦ λέει νὰ τοῦ τὸ πῶ, καλήτερα νὰ σταθοῦμε. Ἀφέντη μου, τί βλέπω ; Μοῦ φέρνουνε τὸ τελέγραφό σας. Λοιπὸν ἔρχεστε καὶ πάλε ; Οἱ θερμοκρασίες μου θὰ σᾶς ἀνησυχήσανε γιὰ σίγουρο. Καὶ ἡ κυρία ποὺ φτάνει σὲ ὀχτὼ μέρες, τὴν ἄλλη τὴν κεριακή ! Τί κόπος καὶ τί ἔξοδα ! Μὰ ἐσεῖς τὰ ἔξοδα γιὰ μένα, τὰ χαίρεστε κιόλας. Ἀφοῦ τὸ θέλετε, τί νὰ πῶ ; Ἐγὼ μὲ τὰ δάκρια στὰ μάτια μου σᾶς τὸ γράφω ἐδῶ,πὼς ποτέ μου ἀρκετὰ δὲ θὰ σᾶς φκαριστήσω γιὰ ὅλες ὅλες σας τὶς ἄπειρες καλοσύνες, γιὰ ὅσα φροντίζετε, γιὰ ὅσα μοῦ πονεῖτε, γιὰ ὅλες τὶς ἐβγένειες τῆς καρδιᾶς σας, ποὺ μοῦ κάνετε. Τὰ γράμματά σας, ἀφέντη, σίγουρο ποὺ μοῦ δίνουνε πολὺ πολὺ κουράγιο.»

Δίκιο εἶχε σὲ κάθε λέξη ποὺ τοῦ ἔγραφε ἡ Κατινούλα. Βέβαιο πὼς ἡ ζωή του τώρα, πὲς ἀπὸ καλοσύνη, πὲς ἀπὸ ἀγάπη, συγκεντρωμένη στὸ Μπ...· βέβαιο πὼς τονὲ ζαλίσανε οἱ τελεφταῖες θερμοκρασίες, μάλιστα οἱ θερμοκρασίες τῆς κεριακῆς καὶ τῆς δεφτέρας, εἴκοσι μιὰ εἴκοσι δυὸ τοῦ Γεννάρη, ποὺ δείχνανε 37°6 – 38°4, 38°3 – 38°4· πιὸ βέβαιο ἀκόμη πὼς ἔπρεπε νὰ πάψῃ τὸ φῶς τὴν περίσσια του τὴν ἐνέργεια, νἀρχίσουνε ἀπὸ δῶ κι ὁμπρὸς νὰ ἐνεργοῦνε καὶ τῆς νύχτας τἀγαθά.

(ἀκολουθεῖ)

'Ο ΝΟΥΜΑΣ,,

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΥΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ

Γιὰ τὴν 'Ελλάδα Δρ. 10.—Γιὰ τὸ 'Εξωτερικὸ φρ. χρ. 10.

20 λεφτὰ τὸ φύλλο λεφτὰ 20

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ: Στὰ κιόσκια τῆς Πλατείας Συντάγματος, 'Ομόνοιας, 'Εθν. Τραπέζης 'Υπ. Οἰκονομικῶν, Σταθμοῦ Τροχιόδρομου, ('Οφθαλμιατρεῖο), Βουλῆς, Σταθμοῦ ὑπόγειου Σιδηρόδρομου ('Ομόνοια), στὸ καπνοπωλεῖο Μανωλακάκη (Πλατεῖα Στουρνάρα), 'Εξάρχεια, στὰ βιβλιοπωλεῖα «'Εστίας» Γ. Κολάρου καὶ Σακέτου (ὁδὸς Σταδίου, ἀντικρὺ στὴ Βουλή). Στὸ Βόλο βιβλιοπωλεῖο Χριστόπουλου.

'Η συντρομὴ πληρώνεται μπροστά κ' εἶναι ἐνὸς χρόνου πάντα.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

Δίχως Βουλὴ—Τὸ γράμμα τοῦ κ. Φωκᾶ. — 'Ασεβῆ πραξικοπήματα.

***ΟΙ ΠΑΤΡΙΩΤΕΣ** φημεριδογράφοι τραβὰν τὰ μαλλιά τους γιατί, φαίνεται, φέτος ἡ Βουλὴ θὰ μᾶς ἀργήσει κάπως. Μπήκαμε στὸν 'Οχτώβρη κι ἀκόμα τίποτε, φωνάζουν· οὔτε σκέψη κἄν. Πότε θὰ **συνέλθει** ἐπιτέλους; Τὸ Δεκέβρη; 'Η μήπως δὲ συνέλθει καθόλου, ὅσο νὰ μποῦμε στὸν καινούριο χρόνο;*

Συφορά. Κ' εἶναι στ' ἀλήθεια συφορὰ νὰ πάνε στὰ χαμένα οἱ χυνοπωριώτικοι μῆνες δίχως νὰν τοὺς κελαδήσουν τὰ κοινοβουλευτικὰ ἀηδόνια μας καὶ δίχως οἱ πατέρες τοῦ 'Εθνους νὰ λάβουνε «σύντονα μέτρα» (δημοσιογραφικὴ κονσέρβα αὐτὸ) γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ τόπου.

*'Ας μὴν ἀπελπίζουνται ὅμως οἱ φίλοι καὶ δὲ θὰ χάσουνε τὰ ἐθνικὰ γλέντια τους· ἡ Βουλὴ θὰ **συνέλθει**, ἂν καὶ θὰ μποροῦσε νὰ εὐκηθεῖ κανεὶς νὰ γίνει κάπιο πείραμα καὶ νὰ μείνουμε ἕνα χρόνο δίχως Βουλὴ γιὰ νὰ δοῦμε μήπως τὰ πᾶμε καλύτερα. Τόσα χρόνια τώρα μὲ Βουλὴ εἴδαμε σὲ τί χάλια φτάσαμε.*

★

Ο ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ τοῦ Πανεπιστημίου κ. Γερ. Φωκᾶς μ' ἕνα ἐξυπνότατο καὶ λογικώτατο γράμμα του στὸ «Messager d' Athénes» (ποὺ θὰ τὸ δημοσιέψει κι ὁ «Νουμᾶς» στὸ φύλλο τῆς ἄλλης Κυριακῆς) ἀπόδειξε τετραγωνικώτατα πὼς εἶναι κολοκυθένιος ὁ κωμικὸς ἀγώνας τοῦ κ. Μεσσαζέρη κατὰ τοῦ Ψυχάρη.

'Η κ. Τζοβάννα Μεσσαζέρη σκολιάζοντας τὸ γράμμα τοῦ κ. Φωκᾶ ξαναμασσάει τὶς χοντροψευτιὲς ποὺ εἶπαν οἱ διάφοροι «**ἐπιφανεῖς**» ποὺ καταπιαστήκανε νὰποδείξουνε πὼς ἡ γλώσσα ποὺ διδάσκει στὸ Παρίσι καὶ γράφει στὰ βιβλία του ὁ Ψυχάρης δὲν εἶναι Ρωμαΐκη. 'Η κ. Τζοβάννα παρατηρεῖ ἀκόμα πὼς ὁ κ. Φωκᾶς πάσκισε μὲ φραντζέζικη χάρη (*ἀλὰ Γαλλικά*, δηλ.) νὰ ξεφύγει ἀπὸ τὸ ἐθνικὸ ζήτημα ποὺ ἔβγαλε στὴ μέση ὁ κ. Μεσσαζέρης γιὰ νὰ καταφέρει τὴ Γαλλικὴ Κυβέρνηση....νὰ πάψει τὸν Ψυχάρη!

Οἱ παρατήρησες ὅμως τῆς κ. Τζοβάννας δὲν ἔχουνε καμιὰ σημασία. Τὸ γράμμα τοῦ κ. Φωκᾶ ἀπόδειξε, ὄχι πὼς ἡ γλώσσα ποὺ διδάσκει καὶ γράφει ὁ Ψυχάρης εἶναι ἡ ἐθνικὴ Ρωμαΐκη γλώσσα (γιατὶ αὐτὸ δὲν μπορεῖ νὰ τἀρνηθεῖ κανεὶς) ἀλλὰ πὼς οἱ «ἐπιφανεῖς» μας, καθὼς κι ὁ κ. Μεσσαζέρης ποὺ τοὺς κάθισε στὴν μπερλίνα, δὲν ξέρουν τί λένε καὶ δὲ ντρέπουνται καθόλου νὰ λένε ψέματα.

★

ΜΑΛΛΙΑΡΙΚΑ κρρρρούσματα! 'Ενας παπᾶς («οὐ τὸ ἐξωτερικὸ προέδιδεν ὅτι δὲν εὑρίσκετο ἐν καλῇ διανοητικῇ καταστάσει», κατὰ τὸν «ἐν καλῇ διανοητικῇ καταστάσει εὑρισκόμενον» *Ταχυδρόμο* τῆς Πόλης) εἶπε σὲ μιὰ ἐκκλησιὰ τῆς Σμύρνης τὸ «πάτερ ἡμῶν» σὲ δημοτικὴ γλώσσα· κ' ἕνας ἄλλος (κι αὐτὸς «ἐν οὐχὶ καλῇ διανοητικῇ καταστάσει εὑρισκόμενος») στοὺς Κορφοὺς κόλλησε στοὺς δρόμους πρόσκληση σὲ κηδεία σὲ δημοτικὴ γλώσσα γραμένη «Τὸν ἀγαπημένο μας ἀδερφὸ καὶ θεῖο κτλ. κηδεύομε σήμερα Τρίτη στὶς 12 μ. ἀπὸ τὸ σιμὰ στὶς Καλογριὲς σπίτι του».

Πρέπει νὰ διαβάσετε τὸ τί γράφει ὁ Πολίτικος «Ταχυδρόμος» καὶ ἡ Κορφιάτικη «'Εφ. τῶν Εἰδήσεων» γι' αὐτὰ τὰ *ἀσεβῆ πραξικοπήματα* γιὰ νὰ βαστᾶτε τὴν κοιλιά σας ἀπὸ τὰ γέλια. Τὸ ἀστειώτερο ὅμως τὸ γράφει ὁ «Ταχυδρόμος» ὑποστηρίζοντας πὼς ὁ Χριστὸς εἶπε τὸ «Πάτερ ἡμῶν» σὲ ἀρχαία 'Ελληνικὴ γλώσσα(!!) καὶ δὲν ἐπιτρέπεται στοὺς βεβήλους νὰ πλαστογραφοῦνε, μεταφράζοντας τὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ.

Καὶ τοῦ χρόνου!

ΘΥΜΗΣΟΥ ΜΑΣ

Σὲ μιὰ 'Αθηναία κόρη

'Εφυγες κι' ἔφυγε ἡ αὐγὴ
'Ο ἥλιος τὸ φεγγάρι
Καὶ μαύρης νύχτας καταχνιὰ
Σκεπάζει τὴν ἀστροφεγγιά.
Δὲν ἔμεινε μιὰ χάρη.

'Εφυγες κι μαραίνονται
Οἱ κῆποι καὶ τὰ δάση,
'Αχ πότε πόδια τὰ γοργὰ
Νὰ τὰ πατήσουν μιὰ φορὰ
Κ' ἡ φύση νὰ γελάσῃ;

Πότε ἡ κόρη νὰ φανῇ
'Ανθοστεφανωμένη
Πότε ἡ νιότη θὰ διαβῇ
Ποῦνται στὰ κάλλη ἀκριβὴ
Τὴ 'γιά μας νὰ εὐφραίνῃ;

'Α! χρόνοι πέρασαν πολλοὶ
Στὰ δοξασμένα μέρη
Νὰ στείλουν πάλε οἱ οὐρανοὶ
'Οποια παρθένα νὰ φανῇ
'Ενα λαμπρὸ ἀστέρι.

Πιὰ ἔφυγες; θυμήσου μας
Κοὶ ἂν ξανάρθῃς πάλι
Νύφη μὲ νέον τσιριαστὴ
'Οσο ὁ νοῦς σου φανταστῇ
'Η δόξα του μεγάλη.

Τὸν τόπο μας νὰ θυμηθῇς
Κι' ἀνέβα στὴ ῥαχούλα
Ποῦ σοῦδωκε ἄνθη καὶ κλαρὶ
Γιὰ νὰ σὲ δῇ καὶ νὰ χαρῇ
Τρισεύγενη Νυφούλα.

Ποταμὸς—Κέρκυρας.

ΣΠ. Ι. ΠΕΡΟΥΛΗΣ

ΕΝΑΣ ΠΡΟΛΟΓΟΣ *)

'Αγαπητέ μου Βαρλέντη,

Τὸ νὰ μὲ θυμηθῇς καὶ νὰ μοῦ ἀφιερώσῃς τὰ ρωμαΐκα σου δηγήματα εἶναι κάμποσο τιμητικό, καὶ δὲν μπορῶ νὰ τἀρνηθῶ πὼς μὲ κολακεύει. Μοῦ ἦρθε ὅμως καὶ λίγο σὰ μάλλωμα. Εἶναι τώρα μερικὰ χρόνια ποὺ τἀμέλησα τὰ ἔργα τῆς φαντασίας. 'Αφησε ποῦ δὲν τὰ καταπιάστηκα, μὰ μήτε τὰ πολυδιάβαζα. Μὲ τράβαγε περσότερο ἡ καθαυτὸ ἱστορία μὲ τὰ χεροπιαστά της γεγονότα, καὶ μάλιστα τὰ δικά μας, ποῦ σοῦ καῖνε κομμάτι καὶ τὸ χέρι σὰν τὰ πιάνῃς. Μοῦ φάνηκε λοιπὸ σὰ νὰ γύρεψες νὰ μοῦ τὸ θυμήσῃς πῶς ἀλλαξοπίστησα, πῶς ἀφῆκα τὰ παλιὰ τὰ εἴδωλα, καὶ πῶς λάτρεψα νέους θεούς. Καὶ νὰ δῇς ποῦ μοῦκαμε κάποιο καλὸ ἡ πράξη σου. Μ' ἔκαμε νὰ νιστορήσω τὴν κοινὴ τὴν ἀλήθεια, πῶς ὁ καλὸς ὁ μύθος εἶναι κι ἀπὸ τὴν ἱστορία ἀληθινώτερος, ἐπειδὴ ἂν ἡ ἱστορία μᾶς δίνει τὸ σκελετὸ καὶ τὶς γενικὲς γραμμές, ἐκεῖνος ὅμως μᾶς φέρνει σάρκα, αἷμα, μορφή, ζωή. Τί μὲ μέλει ἂν ὁ ραγιᾶς ὁ «Θύμιος» σου δὲν εἶναι ἀληθινός; 'Ο χαραχτήρας του καὶ τὰ παθήματά του εἶναι ἀληθινά, ἢ ὄχι; Εἶναι. Λοιπὸν ἀληθινὴ ἱστορία ὁ «Ραγιᾶς». Καὶ μάλιστα ἱστορία ποῦ ἀφίνει σημάδια ἀφιλονείκητα στὴ φαντασία τοῦ ἀναγνώστη. 'Αν τὰ χρονικὰ τοῦ Περραιβοῦ καὶ τοῦ Σάθα μᾶς καῖνε, αὐτὰ τὰ δικά σου μᾶς *ψήνουνε, στάχτη* μᾶς τὴν κάμνουν τὴ βασανισμένη καρδιά μας.

Κ' ἔτσι ἐρχόμαστε στὸν ὀρθό, ἂν ὄχι καὶ πλατωνικὸ ὁρισμό, πῶς τίποτις πιὸ ἀληθινὸ ἀπὸ τὴν ποίηση. Μ' ἄλλους λόγους, ὁ ἐθνικὸς ὁ ἱστορικὸς πιὸ πολύτιμους βοηθοὺς τῆς ἐπιστήμης του δὲν μποροῦσε νὰ φανταστῇ ἀπὸ τὸν ἐθνικὸ ποιητὴ κι ἀπὸ τὸν ἐθνικὸ δηγηματογράφο. 'Ας ἀφήσουμε τὰ παλιά, κι ἂς ἔρθουμε στοὺς δώδεκα αὐτοὺς μῆνες. Μέσα στοὺς δώδεκα αὐτοὺς μῆνες ἔχουμε τρία τέσσερα, μὰ ἂς ἀναφέρουμε μονάχα δυὸ παραδείγματα τεχνητῶν ποῦ πῆραν τὴν ἐθνικὴ ἱστορία καὶ μᾶς σάλεψαν τὰ κατάβαθα τῆς ψυχῆς μας μὲ τὴν τεχνικὴ παράσταση τοῦ ἀτέλειωτου ὑλικοῦ της. Τὸ ἕνα, καὶ θὰ συφωνήσῃς βέβαια νὰ τὸ βάλουμε πρῶτο πρῶτο, εἶναι ὁ περίφημος ὁ «Δωδεκάλογος τοῦ Γύφτου», ἔργο ποῦ μᾶς ξανοίγει νέους ὁρίζοντες, καλειδοσκοπικὸ καθρέφτισμα τῆς φυλῆς μας, ἄστρο τοῦ πρώτου μεγέθου ποῦ ἀφίνει ἐποχὴ στὴν ἱστορία ὄχι μονάχα τῆς ἑλληνικῆς, μὰ τῆς ἀνθρώπινης φαντασίας.

Δεύτερο νέο παράδειγμα ἔρχεται αὐτό σου τὸ βιβλίο μὲ τὸ «Ραγιᾶ», μὲ τὸ «Λείψανο», μὲ τὰ «Βυζασταρούδια», μὲ τὴν «'Αννέτα», μὲ τὶς λιμπιστὲς «'Ηρωΐδες». Αὐτὰ μονάχα διαβάζοντας θάρρεψα πῶς ξαναδιάβασα ὅλους τοὺς τόμους ποῦ φυλλομετροῦσα τώρα τόσον καιρό. 'Ολους ἐκεῖ μέσα στραγγισμένους τοὺς βρῆκα. Τέτοια εἶναι ἡ ἀλήθεια τῆς ποίησης, ἐπειδὴ τὸ κάτω κάτω κι αὐτὰ ποὖγραψες ποίηση εἶναι.

Εἶταν ἕνας καιρὸς ποῦ μᾶς ἔφερναν ξένα μυθιστορήματα, ξενικὰ μεταβρασμένα, μὲ τὶς καϊκιὲς ἀπὸ τὴν Εὐρώπη. Τὰ διάβαζε ὁ κοσμάκης κ' ἔχασκε. Κατόπι ἔκλειε τὸ βιβλίο, καὶ πήγαινε στὸ καφενεῖο νὰ παίξῃ ταβλὶ ἢ νὰ μιλήσῃ πολιτικά. Κάπου κάπου ἔβγαινε καὶ κανένα πρωτότυπο. Πρωτότυπο δηλαδή, ποῦ δὲν εἶταν ἡ μορφή του ἀπέξω δανεισμένη. Εἴδεμή, τὸ θέμα ξένο, τὰ αἰστήματα ξένα, τέλος κ' ἡ γλώσσα ξένη, γιατὶ ξένη θὰ τὴν ποῦμε καὶ τὴν καθαρεύουσα. Τὰ διαβάζαμε κ' ἐκεῖνα, ἔπειτα πηγαίναμε καὶ λέγαμε στοὺς φίλους μας, πρωτότυπο ἔγραψε ὁ Τάδες. 'Εκεῖ τέλειωνε ὁ σκοπός του.

Τὸ καθαυτὸ δήγημα, δηλαδὴ τὸ ἐθνικὸ καὶ τἀληθινό, φύτρωσε στὸν τόπο μας ἀπὸ τὴ στιγμὴ ποῦ κατρακυλήστηκε ἀπὸ τὰ στήθια του ἡ πέτρα ποῦ τὸν πλάκωνε. Βγῆκε μονάχο του, ἀκαλλιέργητο, ἀπότιστο, ἀσκάλιστο, σὰν ἀγριοβότανο. Τὸ εἶχε μέσα του τὸ χῶμα, δὲν μποροῦσε νὰ μὴν τὸ βγάλῃ. Τέτοια εἶταν τὰ πρῶτα ἐκεῖνα τὰ δοκιμάσματα. 'Ως τόσο ἄξαφνα βγαίνει ἕνας Καρκαβίτσας, καὶ μᾶς ξαφνίζει μὲ τέτοια δύναμη καὶ τέχνη, ποὺ λὲς κ' ἠφαίστειο εἶταν τὸ χῶμα του, κι ἀνάγκη ἀπὸ πολύκαιρη προετοιμασία δὲν εἶχε. 'Ομως ὁ Καρκαβίτσας εἶταν ἐξαίρεση. Κάμποσα ἄλλα ἀργότερα ἔργα μᾶς τὄδειξαν πῶς καθὼς ἡ ποίηση, ἔτσι καὶ τὸ δήγημα

*) «Δόξα καὶ Τιμή». Δηγήματα Χρ. Βαρλέντη, 'Αθήνα 1907.

χρειάζεται σκάλισμα, κλάδεμα, πάστρεμα, μ' ἄλλους λόγους *γερὴ δουλειά* Αὐτὸ τὸ μάθημα βάλθηκε νὰ μᾶς τὸ διδάξῃ ὁ Ψυχάρης (ἴσα ἴσα ὅ,τι λέγαμε σήμερα καὶ μὲ τὸν Πάλλη), καὶ μᾶς τὸ δίδαξε. Μᾶς τὸ δίδαξε χωρὶς νὰ τὸ καλονοιώσουμε, ποῦ εἶναι κ' ἡ καλλιτερη διδαχή. Καὶ τὸ δίδαξε ὄχι μονάχα μὲ τὰ γλωσσικά του ἔργα, μὰ καὶ μὲ σωστὰ καλλιτεχνικά του ἔργα κι ὁρίστε ὁ Ρομπινσῶνας.

Ἡ πρόοδο λοιπὸ στὸ δούλεμα τῆς μορφῆς καὶ τοῦ λεχτικοῦ τὰ λίγα αὐτὰ χρόνια εἶναι πολὺ σπουδαία, κ'ἐδῶ νὰ μ'ἐπιτρέψῃς νὰ νὰ φέρω καὶ τοῦ Νιρβάνα τὰ ψιλοδούλευτα ἐκεῖνα τὰ πετράδια ποῦ εἴδαμε τὶς προάλλες μὲς στὸ «Νουμᾶ». Μὲ χαρά μου μαθαίνω πῶς βγαίνουνε σὲ ξέχωρο τόμο κ' ἐκεῖνα.

Καθρέφτες, καθρέφτες ὅλ' αὐτά. Γυαλισμένοι, δουλεμένοι, κρούσταλλο καθαροί. Τέτοιους καθέφτες σὰν τοὺς δικούς σας ποὺ μᾶς βγάζετε τώρα, μᾶς χρειάζεται ὁ τόπος. Τὸ ἔθνος ἄρχισε νὰ σαλεύῃ, νὰ νοιώθῃ τὸν ἑαυτό του. Λαχταράει λοιπὸ νὰ κοιτάζῃ καὶ στὸν καθρέφτη νὰ βλέπῃ πῶς φαίνεται. Σὰν εἶναι ἐθνικὴ μιὰ τέτοια λαχτάρα, δὲν ἔρχεται ἀπὸ ματαιότητα. Ψεγάδι δὲν εἶναι. Πολλὰ πράματα ποῦ φαίνουνται ψεγάδια σ' ἕναν ἄνθρωπο, γίνουνται *ἀρετὲς* σ' ἕνα ἔθνος. Ἔθνος ποῦ δὲ λαχταρᾶει νὰ βλέπῃ τὸ εἶναι του μέσα σὲ τέτοιους καθρέφτες δὲν τοῦ ἀξίζει τόνομα. Τοῦ λείπει ἡ ἐθνικὴ ἡ συνείδηση, ἡ φιλοτιμία νὰ νοιώσῃ πόσους θησαυροὺς μπόρεσε νὰ σωρέψῃ ὡς τὰ τώρα, καὶ πόσοι τοῦ μνήσκουν ἀκόμα ἀνέγγιχτοι, ἀθώρητοι κι ἀνήκουστοι. Τοῦ λείπει τὸ *ἰδανικό*, τὸ συναίσημα δηλαδὴ τοῦ τέλειου, ποῦ δίχως αὐτὸ δὲν μπορεῖ νὰ δῇ καὶ νὰ μάθῃ καταπροῦ πρέπει νὰ ξεκινήσῃ γιὰ νὰ γγίξῃ περσότερο στὸν προορισμό του.

Καλότυχοι ἐσεῖς, ποῦ βρίσκεστε στὴ ἐποχὴ ἴσα ἴσα ποῦ ἄρχισε νὰ γυρεύῃ τέτοια ἔργα τὸ ἔθνος, καὶ ποῦ ἔχετε μερικὰ προηγούμενα δοκιμάσματα γιὰ νὰ βλέπετε σὲ τί ἀπότυχαν ἐκεῖνα, ποιά τους βγήκανε θαμπὰ κι ἀνώμαλα, τί λογῆς λοιπὸ δουλειά, καὶ πόση δουλεια χρειάζεται γιὰ νὰ βγοῦν ἔργα σωστά, γερὰ κι ἀλάθευτα, ποῦ νὰ τὰ μελετᾶῃ ὁ λαὸς καὶ νὰ σπαρταρᾶνε τὰ σωθικά του ἀπὸ τὴν ἀλήθεια τους.

Ἀγγλία, 26—7—07.

Πάντα δικός σου,
ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ

ΤΡΕΔΑΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

ΤΟ ΑΓΕΡΑΚΙ:

Ὅπου ἂν σταθῶ :
Κάτου ἀπ' τὴ φτέρη
Σιμὰ σὲ ἀνθό·
Στοῦ φλοίσβου ἀκόμη
Τὴ σγουρὴ-κόμη
Νά, τὸ πουλάκι τὸ μαγικό.

Ἄϋλο, λὲς, λάμνει, τὸ ἀγγελικό,
Καὶ στὰ φτερά του
Ἰανάερά του,
Περνάει εἴτε γέρνει,
Φέρνει καὶ παίρνει
Παντοτεινὰ
Κι ἀπ' τὴ σμερτούλα
Κι ἀπ' τὸ λελούδι
Κάθε φωνούλα

Κάθε τραγούδι
Κάθε λαλιά...
Μὰ ἐμένα φέρνει
Παντοτεινὰ
Μέσ' στὴν καρδούλα,
Ποὺ ἔχω στημένη
Χρυσῆ φωλιά,
Κάποια λογάκια
Κάποια φιλιά...

Σπέτσες ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΕΡΓΙΑΛΙΤΗΣ

ΘΕΟΣ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

(Ἀπὸ τὶς θρησκευτικὲς ἐντύπωσες)

Προχτὲς τὴ νύχτα, κάτω ἀπὸ τὸ σπίτι μου, κάμποσα μικρὰ παιδάκια, μεθυσμένα ἀπὸ τὄμορφο, τὸ χλωμὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ, τραγουδοῦσανε, μὲ λιγνές, ψιλὲς φωνές, τὸ κοσμοξακουσμένο ποίημα :

Φεγγαράκι μου λαμπρό,
φέγγε μου νὰ περπατῶ,
νὰ πηγαίνω στὸ σκολειό.
νὰ μαθαίνω γράμματα
τοῦ Θεοῦ τὰ πράματα.

Καὶ νά, ἄξαφνα, — ἔτσι τὸ φέρνει ἡ θυμισάρα δύναμη τοῦ νοῦ—τὸ ποίημα ἀφτὸ καὶ τὸ τραγούδημα μὲ παρασύρανε, σὰ μάγισσες πλανέτρες, πίσω, πίσω, στὰ μικρά μου τὰ χρόνια, ἴσα ἴσα στὴ βραδιὰ ἐκείνη ποὺ ἀποφάσισα, γιὰ πρώτη φορά, νὰ μάθω γράμματα,—νὰ πάω στὸ σκολειό. .

Ἐ! χρονάκια μου, χρονάκια μου, πάτε καὶ παντοπάτε !

Εἶναι νύχτα, φέγγει τὸ φεγγάρι, κ' ἡ θεία μου καὶ γὼ βρισκόμαστε στὸν κῆπο, κεῖνη πάνω στὸ σκαμνὶ καὶ γὼ πάνω στὰ χόρτα.

Μὰ νά, ἄξαφνα, μέσα στὴν τέτοια σωπασιά, ἡ πόρτα τοῦ κήπου ἀνοίγεται, καὶ παρουσιάζεται μπροστά μας ὁ ἀξάδερφός μου Πλούταρχος, τότε στὴν τετάρτη τάξη.

— Δὲ θἄρθῃς, Βάσσο, στὸ σκολειό, τοῦ ἄβριο ἀνοίγει ;

— Ὄχι, ἐγὼ δὲν πάω στὸ σκολειό, λέω μὲ θυμό, καὶ γυρίζω ἀπὸ τἄλλο μέρος, γιὰ νὰ μὴ βλέπω τὸν ἀξάδερφο...

— Ὄχι, παιδί μου, εἶπε τότες ἡ θεία μου, νὰ πᾷς ἄβριο στὸ σκολειό, κι ἅμα γυρίσῃς, νὰ δῇς πῶς θὰ μυρίζῃς !

— Ποιός θὰ μοῦ βάνῃ μυρωδιὰ καὶ σύ ;

— Ὁ Θεός, παιδί μου, γιατί τὰ γράμματα, ποὺ θὰ μάθῃς, εἶναι τοῦ Θεοῦ· σὺ ξέρεις τὸ τραγοῦδι :

«*Νὰ μαθαίνω γράμματα, τοῦ Θεοῦ τὰ πράματα*»

. . . . . .

«Ὁ Θεὸς θὰ μοῦ βάνῃ μυρωδιά» ! ἡ φράση μοῦ χτύπησε καλὰ στάφτιὰ καὶ τὸ νοημά της μοῦδωσε ἀμέσως θάρρος στὴν καρδιά. Καὶ τώρα ἄρχισα, λίγο λίγο, νὰ σκηματίζω γιὰ τὸ σκολειὸ καλύτερη ἰδέα, καὶ νὰ θαρρῶ καὶ νὰ πιστέβω, μὲ τὸν ἁπλό μου τὸ νοῦ, πὼς τόντις μοῦ μυρίζει ἡ θεία μυρωδιά !

Σιγά, σιγά, ἀρχίσανε σὰ νὰ πετούσανε, σὰ νὰ φέβγανε, ἀπὸ τὸ νοῦ μου, κάτι φοβερὲς ἰδέες ποὺ μοῦ βάνανε οἱ μεγαλήτεροί μου συντρόφοι—ἡ λοῦρα ἡ πολυκεντροῦ, ἡ μάβρη φυλακὴ—κι ἀποφασισμένος πιά, σὰν τὸν Καίσαρα μπρὸς στὸ Ῥουβίκωνα, πετάχτηκα ἀπὸ τὸν τόπο μου, καὶ εἶπα :

— Θὰ πάω ἄβριο, θὰ πάω, ὁ Πλούταρχος ἂς ἔρθῃ !

Κι' ὅλα ἀφτά...γιὰ τοῦ Θεοῦ τὴ μυρωδιά ! !

Αἰώνιε, καλέ Θεέ! Τὸ παιδάκι ἐκεῖνο ποὺ ἡ μυρωδιά σου κατάφερε νὰ μάθῃ γράμματα, ποτὲ δὲ θὰ λησμονήσῃ οὔτε τὴν ἅγια παρηγοριὰ ποῦ ἤβρε, ὑστερώτερα, μέσα στὰ γράμματα, οὔτε τὴ θεία, τὴν ἀθώα διασκέδαση καὶ τὴν ἐφτυχία—ποτὲ δὲ θὰ ξεχάσῃ τὴν ἀληθινὴ μυρωδιὰ ποὺ τοῦ χάρισες, μὰ αἰωνίως θὰ δοξάζῃ τὸ ὄνομά σου καὶ θὰ βροντοφωνῇ :

«Δράξασθε παιδείας, μήποτε ὀργισθῇ Κύριος»

Κσὶ χάσετε τὴ θεία μυρωδιά, καὶ χάσετε τὴ σωστὴ ἐφτυχία.

Σάμο. ΒΑΣ. Δ. ΘΕΟΦΑΝΙΔΗΣ

Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

Ὁ «Κριτικὸς τοῦ Νουμᾶ» στὸ σημερνὸ ἄρθρο του μεταβάλλεται σὲ ἀνακριτὴ καὶ ἀνακρίνει τὸ φίλο Τανάγρα γιὰ τὸ τελευταῖο του θεατρικὸ ἀριστούργημα. Στὸ τέλος τοῦ ἀπαγγέλλει (ὅπως λεν οἱ δικαστικοὶ) καὶ κατηγορία «ἐπὶ βιασμῷ τῆς Τέχνης».

— Δὲν ἄρεσε στὸ φίλο Σταθόπουλο ἡ Κυβέλη ὡς «Νόρα» καὶ μὲ κριτικώτατο ἄρθρο του στὴν «Ἀκρόπολη» τῆς Τετράδης βάλθηκε νὰ μᾶς πείσει (χωρὶς νὰ καταδεχτεῖ νὰ μᾶς πεῖ καὶ τὸ *γιατί*) πὼς ἡ Κυβέλη δὲν κάνει γιὰ δραματικοὺς ρόλους.

— Ἀπὸ τὸ ἄρθρο τοῦ Σταθόπουλου παρασύρθηκε κι ὁ φίλος Ξενόπουλος κ' ἔτσι οἱ δυὸ διακεκριμένοι κριτικοί μας βρεθήκανε σύφωνοι τουτη τὴ φορά.

— Ὁ «Νουμᾶς» μεταφέρνει τὴν ἄλλη βδομάδα τὰ γραφεῖα του σὲ κεντρικώτερο μέρος, σιμὰ στὴν Ὁμόνοια (ὁδὸς Ζήνωνος ἀριθ. 2, στὸ μεγάλο σπίτι τοῦ κ. Ἀθ. Δελῃγιάννη, πλάϊ στὸ τυπογραφεῖο.)

— Στὸ καινούριο γραφεῖο τοῦ «Νουμᾶ» θὰ πουλιοῦνται κι ὅλα τὰ βιβλία ποῦναι γραμένα στὴ δημοτική.

— Μεγαλώνει ὁ «Monde Hellenique» στὸ σκῆμα τοῦ «Φιγαρὼ» ἀπὸ τὴν ἄλλη Κυριακὴ κι ἀξίζει νὰ συχαρεῖ κανεὶς τὸ διευθυντή του κ. Παπᾶ ποὺ κατάφερε σε τοσο λίγο καιρὸ νὰ κάνει τὴ φημερίδα του, ἂν καὶ Γαλλικὰ γραμένη, πιὸ Ρωμαΐκη ἀπὸ τόσες καὶ τόσες, Ρωμαΐκα γραμένες, φημερίδες.

— Τὸ καινούριο θέατρο τοῦ κ. Θ. Οἰκονόμου θἄρχινήσει τὴν 1 τοῦ Νοέβρη, ποὺ θἄναι πιὰ ἕτοιμο. Μαθαίνουμε πὼς πρῶτο ἔργο θὰ παιχτεῖ κάποιο πρωτότυπο κοινωνικὸ δρᾶμα «Οἱ ἀλυσίδες».

— Στὸ φύλλο τῆς ἄλλης Κυριακῆς θὰ δημοσιέψουμε δυὸ παλιὰ τραγούδια τοῦ Ἐφταλιώτη, τὴν «Πατινάδα» καὶ τὸ «Τραγοῦδι τῆς Ταβέρνας». Ἡ «Πατινάδα» τραγουδιέται στὴν Ἀνατολή.

— Τὰ τραγούδια αὐτὰ τοῦ Ἐφταλιώτη μᾶς τὰ ζητήσανε πολλοὶ φίλοι. Λογαριάζουμε μάλιστα σιγὰ σιγὰ νὰ ξανατύπουμε στὸ «Νουμᾶ» ὅλα τὰ τραγούδια, ἄρθρα, μελέτες κλπ. τοῦ Ἐφταλιώτη, ποῦναι σκορπισμένα σὲ διάφορα περιοδικὰ καὶ φημερίδες.

— Ἀπὸ τὸ βιβλίο τοῦ Ἠλισαίου Γιαννίδη «Γλῶσσα καὶ Ζωή» θὰ τυπώσουμε κι ἄλλο κεφάλαιο στὸ φύλλο τῆς παραπάνου Κυριακῆς. Ο ΙΔΙΟΣ

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. *Ν. Ζαχ.* στὸ Λιβερπουλ. Λάβαμε τὴ συντρομὴ καὶ σ' εὐχαριστοῦμε.—κ. *Στ. Τρ.* στὴν Καλαμάτα. Ἡ «Ἄρρωστη Δουλα» θὰ τελιωσει τέλη τοῦ Νοέβρη.—Στὸν «*Κριτικὸ τοῦ Νουμᾶ*». Γράψε μας τουλάχιστο σε ποιο κατατόπι μποροῦμε νὰ σοῦ γράψουμε. Ὅλο γιὰ τόνομα. ἀφοῦ τὸ θέλεις, κράτα το μυστικό.

ΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΑΡΧΟΝΤΑΙ ΤΗΝ 16 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ ΑΚΡΙΒΩΣ

ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΔΕΚΤΑΙ ΚΑΙ ΜΑΘΗΤΡΙΑΙ

ΥΠΟ ΤΗΝ ΥΨΗΛΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΝ ΤΗΣ Α. Μ. ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΗ

Ἵδρυμα ἀνωτέρας τεχνικῆς ἐκπαιδεύσεως

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
Γραφεῖα Πλατεῖα Κάνιγγος καὶ ὁδὸς Σταδίου 20.

ΣΧΟΛΑΙ
Ἀνωτ. Ἐμπορική.—Βιομηχανική.—Γεωργική.—Μηχανουργική.

ΕΓΓΡΑΦΑΙ ΑΠΟ ΤΗΣ 20 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ ΚΑΙ ΕΞΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΠΟΣΤΕΛΛΕΤΑΙ ΔΩΡΕΑΝ ΤΩ ΑΙΤΟΥΝΤΙ